

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Možnosti pracovního uplatnění a studijní příležitosti osob s mentálním
postižením v domazlickém okrese

Employment and Study Opportunities among People with Intellectual
Disability in area of Domažlice region

Natálie Kukolová

Vedoucí práce: Mgr. Marta Štrinclová
Studijní program: Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika

2022

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Možnosti pracovního uplatnění a studijní příležitosti osob s mentálním postižením v domálickém okrese potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Ráda bych poděkovala Mgr. Martě Štrinclové za odborné vedení, cenné rady a vstřícnost při zpracování této práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá podporou osob s mentálním postižením žijících na území domažlického okresu (Plzeňský kraj). Práce se skládá z teoretické a empirické části. Teoretická část je rešerší odborné literatury a obsahuje základní informace týkající se života osob s mentálním postižením. Kapitola první vymezuje základní pojmy týkající se mentálního postižení a charakterizuje osoby s mentálním postižením. Kapitola druhá se zabývá vzděláváním osob s mentálním postižením, podkapitoly se věnují předškolnímu, základnímu a střednímu vzdělávání. Po ní následuje kapitola třetí zaměřená na zaměstnávání osob s mentálním postižením. Zde je pozornost věnována právu na zaměstnání a jeho významu, dále se zde nachází konkrétní možnosti podpory osob s mentálním postižením na trhu práce. Poslední kapitola přináší informace týkající se neziskových organizací a dobrovolnictví, jelikož mají tyto oblasti v životě osob s mentálním postižením velké zastoupení. Hlavním cílem empirické části práce je vytvoření uceleného přehledu týkajícího se poskytovaných sociálních služeb a možností vzdělávání a zaměstnávání osob s mentálním postižením na území okresu Domažlice. Práce využívá kvalitativní výzkum, výzkumnou metodou je analýza internetových dokumentů konkrétních organizací a zařízení. Zpracovaný přehled vzdělávacích, pracovních a dalších příležitostí je určen rodinám dětí s mentálním či kombinovaným postižením žijícím v okolí města Domažlice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Osoby s mentálním postižením, sociální služby pro osoby s mentálním postižením, vzdělávání osob s mentálním postižením, zaměstnávání osob s mentálním postižením

ABSTRACT

This Bachelor thesis is focused on the support of people with intellectual disability living in the area of Domažlice district (Pilsen Region). The thesis consists of a theoretical and an empirical part. The theoretical part is research of specialized literature and it contains fundamental information about the life of people with intellectual disability. The first chapter defines essential terms concerning intellectual disability and it characterizes people with this disability. The second chapter is focused on the education of people with intellectual handicap and it is divided into subchapters, concerning preschool, primary and secondary education. Then follows the third chapter with attention to the employment of people with intellectual disability. It is mainly focused on the right to employment and its importance. This chapter also contains specific options of the support for people with intellectual disability in the labour market. The last chapter includes information concerning non-profit organizations and volunteering, because these are very important aspects in lives of people with intellectual handicap. The main goal of the empirical part of this thesis is creating a comprehensive overview which concerns the providing of social services and the options of education and employment of people with intellectual disability in Domažlice district. The thesis uses a qualitative research, the main research method is an analysis of internet documents of specific organizations and facilities. The processed overview of educational, work and other opportunities is intended for families of children with intellectual disability or multiple disability living in the area of Domažlice.

KEYWORDS

People with intellectual disabilities, social services for people with intellectual disabilities, education of people with intellectual disabilities, employment of people with intellectual disabilities

Obsah

Úvod	9
1 Mentální postižení (mentální retardace).....	11
1.1 Etiologie mentálního postižení	12
1.2 Diagnostika osob s mentálním postižením	13
1.3 Charakteristika osob s mentálním postižením	14
1.3.1 Mýty o životě osob s mentální postižením	15
2 Možnosti vzdělávání žáků s mentálním postižením.....	17
2.1 Předškolní vzdělávání	17
2.2 Základní vzdělávání	18
2.3 Střední vzdělávání.....	19
2.4 Denní a týdenní stacionáře.....	20
2.5 Školská poradenská zařízení	21
2.5.1 Pedagogicko-psychologická poradna	21
2.5.2 Speciálně pedagogické centrum	21
3 Možnosti zaměstnávání osob s mentálním postižením	22
3.1 Zaměstnání a jeho význam	22
3.2 Zaměstnávání osob s mentálním postižením	22
3.3 Právo na zaměstnání	23
3.3.1 Listina základních práv a svobod	24
3.3.2 Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti	24
3.3.3 Zákon č. 365/2017 Sb. O rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) ...	24
3.4 Pojmy osoba zdravotně znevýhodněná a osoba se zdravotním postižením.....	25
3.4.1 Osoba zdravotně znevýhodněná	25

3.4.2	Osoba se zdravotním postižením.....	25
3.5	Povinnost zaměstnavatele zaměstnávat osobu se zdravotním postižením.....	26
3.6	Možnosti podpory osob s mentálním postižením na trhu práce	26
3.6.1	Podporované zaměstnávání	26
3.6.2	Pracovní konzultant/asistent.....	28
3.6.3	Pracovní rehabilitace	29
3.6.4	Chráněné pracovní místo	29
3.6.5	Tranzitní program.....	30
3.6.6	Sociálně-terapeutická dílna.....	31
3.6.7	Sociálně aktivizační služby	31
3.7	Sociální inkluze.....	31
3.7.1	Finanční dávky	32
3.7.2	Sociální služby spojené s bydlením.....	32
4	Nestátní neziskové organizace	34
4.1	Dobrovolnictví	36
5	Praktická část práce.....	37
5.1	Uvedení do problematiky a cíle bakalářské práce	37
5.2	Metodologie bakalářské práce	37
5.2.1	Analýza dokumentů.....	37
5.3	Výzkumné šetření	38
5.3.1	Charakteristika území, na kterém byl prováděn výzkum	38
5.3.2	Plán výzkumu	40
5.3.3	Konkrétní zdroje informací	40
5.4	Prezentace a analýza dat	42
5.4.1	Výzkumné šetření.....	42

5.4.2	Konkrétní sociální služby a instituce	42
5.5	Analýza konkrétních sociálních služeb a organizací	51
5.6	Závěr výzkumného šetření	53
Závěr	54

Úvod

K tématu studijních příležitostí a zaměstnávání lidí s mentálním postižením mě přivedla má práce na pozici osobního asistenta lidí s kombinovaným postižením na území Prahy. Mými klienty jsou i lidé s dominantním mentálním postižením. V Praze tyto klienty často doprovázím do zaměstnání nebo jim pomáhám s prací z domova. Někteří z nich se mnou sdílí své starosti s hledáním vhodného zaměstnání nebo s problémy na pracovišti. Přirozeně jsem se tedy začala o toto téma zajímat. Jelikož jsem původem z Domažlic (Plzeňský kraj), zajímala mě situace týkající se tohoto tématu v mém okolí, proto jsem se rozhodla svůj výzkum realizovat právě zde. Pro rodiče dětí s mentálním postižením je často náročné vyhledávat ideální možnosti studia nebo pracovního uplatnění svých dětí, o to složitější je toto hledání v okolí malého města.

Téma vzdělávání a s ním spojené následné zaměstnávání lidí s mentálním postižením považuji v dnešní době za aktuální téma, které se ve společnosti řeší čím dál více. Pro lidi s mentálním postižením znamená zaměstnání (a tím pádem vlastní seberealizace a přínos společnosti) uspokojení jedné ze základních lidských potřeb. Také díky němu nemusí být závislí na sociálních dávkách a na pomoci svého nejbližšího okolí. A především – mají na zaměstnání právo stejně jako všechny osoby bez postižení.

Teoretická část práce je rešerší odborné literatury zaměřuje se na osoby s mentálním postižením na území celé České republiky. Hlavní kapitoly se věnují vymezení základních pojmů týkajících se mentálního postižení, dále přináší informace o vzdělávání, zaměstnávání a roli nestátních neziskových organizací.

Empirická část práce vychází z kvalitativního výzkumu, využívanou výzkumnou metodou je obsahová analýza internetových dokumentů. Výzkum je zaměřen na studijní a pracovní příležitosti a další přidružené sociální služby vhodné pro lidi s mentálním postižením na území domažlického okresu. Sociální služby se týkají například bydlení či smysluplného trávení volného času. Výstupem práce je vytvoření jednoduchého uceleného přehledu těchto příležitostí na konkrétním zkoumaném území. Vybrala jsem takové internetové zdroje, které informují o pracovních a studijních příležitostech na zkoumaném území a jejichž informace jsou na internetu jednoduše a zdarma k dohledání. Žádný přehled

možností pro osoby s mentálním postižením žijící na území domažlického okresu zatím neexistuje, mohl by tedy být přínosem pro rodiny s dětmi s mentálním postižením, které přemýšlí, jakou cestu vzdělávání a zaměstnání pro své dítě zvolí. Tabulka je uvedena jako příloha této práce.

1 Mentální postižení (mentální retardace)

„Mentální retardaci lze vymezit jako vývojovou poruchu rozumových schopností demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i časně postnatální etiologií, která oslabuje adaptační schopnosti jedince.“ (Valenta, 2018, str. 34)

Mentální postižení neboli mentální retardace je tedy stav člověka, při kterém vzniká omezení v dovednostech potřebných v běžném každodenním životě. Zasahuje celou osobnost člověka, jeho komunikaci s okolím, sociální dovednosti, sebeobsluhu, vzdělávání a případné zaměstnání. Podle Černé (2015) se pojmy „mentální postižení“ a „mentální retardace“ užívají jako synonyma. Současná terminologie zdůrazňuje důležitost na osobu s jakýmkoli postižením či znevýhodněním pohlížet především jako na lidskou bytost. Proto se čím dál tím více užívá pojmů jako je „člověk s mentálním postižením“, „dítě s mentálním postižením“, kde je kladen důraz na to, že se primárně jedná o člověka a typ jeho postižení je až na druhém místě.

Podle 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10, 2022) mentální retardace spadá pod Poruchy duševní a poruchy chování (F00-F99). Mentální retardace (F70-F79) je zde charakterizována jako stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje.

Pro potřeby klasifikace v 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí se Mentální retardace dělí podle stupňů na lehkou mentální retardaci, střední mentální retardaci, těžkou mentální retardaci, hlubokou mentální retardaci, jinou mentální retardaci a neurčenou mentální retardaci. Poslední dvě skupiny zahrnují případy, kdy nelze jednoznačně určit, o který stupeň mentální retardace se jedná.

Jedinci s lehkou mentální retardací dosahují 69-50 bodů IQ, což odpovídá mentálnímu věku přibližně 9-12 let. Přestože mentální retardace způsobuje obtíže při školní výuce, mnoho těchto z nich je následně schopno se bez větších problémů zapojit do společnosti a pracovat. Sebeobsluha obvykle probíhá samostatně, bez větších problémů.

Jedinci se středně těžkou mentální retardací dosahují 49-35 bodů IQ, což odpovídá mentálnímu věku přibližně 6-9 let. Jsou schopni dosáhnout určitého stupně nezávislosti,

v dospělosti ale budou potřebovat podporu při zaměstnávání a při zapojování se do společnosti, často se jedná o využití chráněného bydlení nebo zaměstnávání na chráněném pracovním trhu. Jejich řeč a myšlení je omezené, často hovoří v jednoduchých větách.

Jedinci s těžkou mentální retardací dosahují 34-20 bodů IQ, což odpovídá mentálnímu věku přibližně 3-6 let, z tohoto důvodu potřebují trvalou péči a podporu. Vyžadují péči i v oblasti sebeobsluhy. Jejich řečový vývoj obvykle končí v předřečovém stadiu. Těžká mentální retardace může souviset také s agresí či poruchami chování.

Jedinci s hlubokou mentální retardací dosahují maximálně 20 bodů IQ, což odpovídá mentálnímu věku nižšímu než 3 roky. Tento stav vyžaduje neustálou péči při uspokojování základních potřeb jako je příjem potravy, hygienické úkony a polohování.

Další možné rozdělení mentálního postižení se týká doby jeho vzniku – pokud se jedná o mentální postižení diagnostikované od narození jedince, hovoříme o oligofrenii. Pokud se jedná o mentální postižení vzniklé až v pozdějším věku, kdy došlo k úbytku již nabytých schopností a intelektové úrovně, hovoříme o demenci. (Černá, 2015)

1.1 Etiologie mentálního postižení

Příčiny vzniku mentálního postižení se dělí do několika skupin. Postižení může být buď vrozené či získané v průběhu života. Příčiny vzniku mohou být exogenní (= vnější) či endogenní (= vnitřní). Vlivy na vznik mohou být prenatální (= vlivy působící v době před porodem), perinatální (= vlivy působící během porodu a těsně po něm) nebo postnatální (= vlivy působící po porodu, v průběhu života). (Valenta, 2013)

Prenatální vlivy působí, dle autora (2013), v době před porodem. Řadí se mezi ně dědičnost – zděděné metabolické poruchy vedoucí k mentálnímu postižení či zděděný nedostatek vloh pro konkrétní činnost. Dále se jedná o specifické genetické příčiny, kdy dochází k mutacím genů a změnám týkajícím se chromozomů, jako je například změna počtu chromozomů. Vliv může mít také onemocnění matky v době těhotenství, rizikovými nemocemi jsou například zarděnky nebo toxoplazmóza. Rizikové může být také matčino chování – požívání alkoholu, drog či matčina nedostatečná výživa a špatná životospráva.

Perinatální vlivy působí během porodu nebo v blízké době po něm. Mezi perinatální vlivy patří mechanické poškození mozku při porodu či hypoxie, kdy dítě nemá dostatek kyslíku v organismu. Vznik mentálního postižení může souviset také s předčasným porodem a nízkou porodní hmotností.

Postnatální vlivy působí během života. Postnatálních příčin může být mnoho, jedná se například o mechanické poškození mozku, krvácení do mozku, infekční onemocnění mozku či nemoci končící demencí.

1.2 Diagnostika osob s mentálním postižením

Osoby s mentálním postižením jsou, jak uvádí např. Černá (2015), diagnostikovány za účelem zjištění aktuální úrovně jedince a za účelem specifikace, jak by měla vypadat a probíhat následná intervence. Jejím cílem je nalezení individuálních specifických potřeb a jejich vhodného naplnění vedoucí k zapojení do života ve společnosti. Cílem diagnostiky tedy není pouze přesná diagnóza. V současné době je pozornost zaměřována i na silné stránky jedince, nejen na oblasti, ve kterých není úspěšný. Na přednosti a silné stránky se dá velmi dobře navázat při následné intervenci. V České republice se diagnostikou zabývají školská poradenská zařízení – speciálně pedagogická centra a pedagogicko-psychologické poradny. Při diagnostice jedinců do 18 let nebo dospělých jedinců nezpůsobilých k právním úkonům je potřeba souhlas zákonného zástupce.

Podle 5. revize Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch vydaného Americkou psychiatrickou asociací (DSM-5 – The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 2013) je základním rysem mentální retardace podprůměrná inteligence a hranicí je 70 bodů IQ. K základnímu rysu se pojí další omezení v adaptivním chování jako je komunikace, sebeobsluha, interakce, vzdělávání, zaměstnávání a další. Pro diagnostiku musí být jedinec omezen alespoň ve dvou z těchto uvedených oblastí. Americká společnost pro mentální retardaci (AAMR – American Association on Mental Retardation, 2004) specifikuje oblasti, ve kterých daná osoba vyžaduje určitý stupeň podpory. Úroveň podpory se dělí na občasnou, limitovanou, značnou a trvalou. Občasná podpora bývá krátkodobá, probíhá pouze při určitých situacích. Značná podpora už bývá pravidelná, na denní bázi. Trvalou podporou se rozumí dlouhodobá intenzivní každodenní podpora ve všech typech

prostředí. Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10, 2022) zdůrazňuje důležitost hodnotit úroveň inteligence jedince na základě hodnocení kognitivních, jazykových, motorických a sociálních dovedností. Připomíná také možnost výskytu více poruch a kombinovaného postižení.

Volba vhodných testových metod musí zohledňovat specifika osoby, jako je například problém s udržení pozornosti či snadná unavitelnost. Při vyhodnocování testů je potřeba brát v potaz i vliv momentální kondice – únava, nedostatečná sociální zkušenost a podobně. Optimální metody bývají ty umožňující střídání různých typů úkolů. Otázky při rozhovoru je vhodné pokládat co nejjednodušší, případně je zopakovat, přeformulovat či doplnit konkrétními případy. Stěžejní je dostatečná motivace testované osoby, ke zlepšení spolupráce lze využít i odměny. Tyto metody bývají normativní, výkon je tedy porovnáván s výkonem vrstevníků ze stejného zázemí. Závěrečné stanovení diagnózy musí vycházet z celkového hodnocení jedince, jeho specifických schopností a adaptivního chování. (Valenta, 2013)

1.3 Charakteristika osob s mentálním postižením

Osoby s mentálním postižením jsou specifickou skupinou, ve které se od sebe jednotlivci velmi liší svými osobnostními specifiky a rysy. Obecně se u nich ale objevují zvláštnosti a nedostatky v oblasti paměti, pozornosti, vnímání, myšlení a emocionality, které závisí na míře postižení. Důležitým ovlivňujícím faktorem je také typ výchovy a podnětnost prostředí, ve kterém osoba vyrůstá. Valenta (2013) se ve své publikaci zabývá obecnou charakteristikou osobnosti člověka s mentálním postižením a jejími specifiky v různých oblastech.

Oproti běžné populaci jsou, podle autora (2013), lidé s určitým stupněm mentální retardace obvykle pomalejší, hůře orientováni v čase a prostředí. V oblasti paměti se u nich objevují problémy s rychlým zapomínáním, nepřesným vybavováním si informací a neschopností uplatnit některé teoretické vědomosti v praxi. Stěžejní pro zapamatování si informace je velmi časté opakování. S pamětí souvisí také pozornost, která bývá zhoršená. Jedinci s mentálním postižením často udrží pozornost jen velmi krátkou dobu a jsou snadno unavitelní. Proto je potřeba dbát na časté pauzy a prostor pro relaxaci, především v rámci

vzdělávacího procesu. Časté jsou také nedostatky v řečové oblasti. Nejvýraznějšími z nich jsou poruchy artikulace. Dále se objevuje malá slovní zásoba a vyjadřování v jednoduchých větách, někdy dochází k vynechávání celých částí vět. Hlavním problémem je nedostatečná schopnost porozumění řeči. Nedostatky týkající se smyslové percepce, jako je například nedostatečné prostorové vnímání a horší orientace v prostředí, se dají díky smyslové výchově nebo dalším speciálně pedagogickým metodám postupně překonávat.

Dalšími typickými vlastnostmi mohou být například poruchy nálad, infantilnost, časté úzkostné stavy, opoždění psychosexuálního vývoje, malá přizpůsobitelnost na požadavky prostředí, impulzivnost, hyperaktivita či hypoaktivita, snížená logická paměť, doslovné plnění úkolů nebo porucha pohybové orientace.

1.3.1 Mýty o životě osob s mentální postihem

Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s. (2022) na svých internetových stránkách zmiňuje několik mýtů týkající se života lidí s mentálním postižením. Pro příklad uvádím několik z nich, které se týkají například oblasti vzdělávání.

Mýtus č. 1: „Lidé s mentálním postižením jsou nevzdělavatelni.“

Každý člověk, tedy i lidé s těžším mentálním postižením, jsou schopni se něco naučit. Základem je vhodně poskytovaná podpora okolí. Mezi lidmi s mentálním postižením se najde spousta těch, kteří zvládnou vystudovat nejen základní školu, ale i střední školu, například odborné učiliště. Často se ale stává, že společnost lidem s postižením nedá šanci ukázat, co v nich je. Například kvůli obavám z toho, že se nezvládnou nic naučit a že to oběma stranám přinese příliš mnoho úsilí a ztraceného času. Tento názor ale obvykle pramení pouze z neznalosti a absence osobní zkušenosti s lidmi s postižením.

Mýtus č. 2: „Lidé s mentálním postižením nejsou pro společnost přínosem.“

Je pravda, že jsou ve společnosti i lidé, kteří bohužel nejsou ekonomickým přínosem, obvykle ale ne svou vinou. Naštěstí máme ale i jiná kritéria pro posouzení „přínosu“ pro společnost – může se jednat i o zdánlivě obyčejnou inspiraci ke změně životního přístupu. Lidé, kteří mají k lidem s postižením blízko, obvykle pečující, často s touto životní zkušeností, mění své životní priority. Poznají také lidi a životní situace, které by jinak poznat

nemohli. Ve společnosti je ale velká skupina osob, které jsou přínosné i ekonomicky. Mohou být i velmi inspirativní, například lidé pohybující se v oblasti umění.

Mýtus č. 3: „Lidé s mentálním postižením by měli být omezeni ve svéprávnosti.“

Lidé s postižením potřebují podporu v rozhodování a v právním jednání. Podpora by měla být vhodně nastavená, individuální podle potřeb klienta a měla by přicházet v pravou chvíli. Přílišná podpora je na škodu – měli bychom člověku nechat volnost vyzkoušet co nejvíce záležitostí vyřídit sám za sebe, ideálně pak s naším dohledem a následnou zpětnou vazbou. Nevýhodou v této oblasti bývá, že se lidé s mentálním postižením mohou snadněji stát terčem zneužití, to se často týká finanční oblasti – někteří z nich mají k ostatním lidem větší důvěru a neodhalí včas nekalé jednání. To ale stále ještě není důvod k plošnému omezení svéprávnosti všech osob s mentálním postižením.

2 Možnosti vzdělávání žáků s mentálním postižením

V prvních letech života dítěte může rodina využít pomoci sociálních služeb, a to konkrétně střediska rané péče. (Zikl, 2011) Tato střediska poskytují terénní služby rodinám s dětmi s mentálním postižením, které ještě nezahájily povinnou školní docházku. Jejich hlavní činností je poradenství a zahrnuje i pomoc při zařazení dítěte do školského zařízení. (Společnost pro ranou péči, z.s., 2022)

2.1 Předškolní vzdělávání

Mateřská škola bývá první institucí, kterou dítě navštěvuje. Do mateřské školy mohou chodit děti od 3 let do zahájení povinné školní docházky (nejpozději v 8 letech). Podle novely školského zákona, zákona č. 178/2016 Sb., je od 1. 1. 2017 povinné přihlásit dítě, které dosáhne 5 let věku, k předškolnímu vzdělávání.

Děti s lehkým mentálním postižením obvykle navštěvují běžnou mateřskou školu. Je to dáno tím, že v tomto období často ještě nemají žádnou přesnou diagnózu a nevyžadují tím pádem speciální přístup. (Zikl, 2011) Děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením v mateřské škole obvykle už alespoň přibližnou diagnózu mají, mají proto na výběr mezi integrací do běžné mateřské školy nebo docházkou do mateřské školy speciální. Ty jsou uzpůsobeny dětem s postižením – ve třídě je nižší počet dětí, vhodné materiální vybavení, speciální pedagogové, bezbariérové prostředí a podobně.

Mateřská škola speciální (Valenta, 2018) je organizována stejně jako běžná mateřská škola – zajišťuje výchovu řečovou, rozumovou, tělesnou, mravní, pracovní a estetickou, navíc plní funkci diagnostickou, reedukační (rozvíjí postižené funkce) a kompenzační (rozvíjí nepostižené funkce). Je určena pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Před zahájením povinné školní docházky je možné navštěvovat přípravnou třídu základní školy či přípravný ročník základní školy speciální. (Zikl, 2011) Toto vzdělávání není povinné a nezapočítává se do povinné školní docházky, slouží pouze jako příprava na školní docházku. Přípravná třída základní školy je určena dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Obvykle se jedná o děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky a je zde předpoklad, že díky zařazení do přípravné třídy se

jejich vývoj vyrovná. Přípravný ročník základní školy speciální je určen dětem se středně těžkým až těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo autismem. Do tohoto ročníku jsou zařazeny děti od 5 let do zahájení povinné školní docházky, maximálně po dobu 3 let (Metodický portál RVP.CZ, 2012).

2.2 Základní vzdělávání

V České republice platí devítiletá povinná školní docházka. Podle § 40 a § 42 školského zákona jsou jedinou výjimkou žáci s hlubokým mentálním postižením, kteří se mohou vzdělávat jiným způsobem. Z důvodu vážného mentálního postižení nejsou schopni vzdělávat se v jakékoli základní škole. Jejich vzdělávání je tedy individuální, krajský úřad podle doporučení školského poradenského zařízení pro konkrétní dítě stanoví takový způsob vzdělávání, který bude odpovídat jeho duševním a fyzickým možnostem. S tímto způsobem vzdělávání musí souhlasit zákonný zástupce žáka a obvykle na něj dohlíží pracovníci školského poradenského zařízení.

Absolvováním devítileté školní docházky žák získává základní vzdělání. Podle § 36 školského zákona má každý žák právo plnit povinnou školní docházku ve spádové škole, tedy ve škole v místě jeho trvalého bydliště.

Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu mentálního postižení nebo oslabení kognitivního výkonu (Valenta a kol., 2015, str. 9) rozlišuje stupně mentálního postižení ve vztahu k edukaci:

- Žáci s lehkým mentálním postižením mohou být integrováni na běžné základní škole, kde se vzdělávají podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV – LMP). Jejich výstupy bývají upravené podle individuálního vzdělávacího plánu.
- Žáci s lehkým mentálním postižením jsou obvykle vzděláváni na základní škole praktické také podle RVP ZV – LMP
- Žáci se středně těžkým mentálním postižením jsou obvykle vzděláváni na základní škole speciální podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní školu speciální (RVP ZŠS) – díl I.

- Žáci s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami jsou většinou vzděláváni na základní škole speciální podle RVP ZŠS – díl. II.
- Žáci s hlubokým mentálním postižením jsou obvykle vzděláváni individuálně s pomocí speciálních pedagogů ze speciálně pedagogického centra

Základní škola speciální (v souladu s § 16 odst. 9 školského zákona) je určena pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením či souběžným postižením více vadami nebo autismem. Tito žáci se zde mohou vzdělávat na základě žádosti zákonného zástupce a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Absolvováním desetileté školní docházky žák získává základy vzdělání, nikoliv základní vzdělání. Docházka se dělí do dvou stupňů – 1. stupeň (1.-6. třída) a 2. stupeň (7.-10. třída).

2.3 Střední vzdělávání

Pokud žák získá základní vzdělání, ke kterému je potřeba dosáhnout alespoň minimálních výstupů RVP ZV, může vykonávat přijímací zkoušky na kteroukoliv střední školu. Většina žáků s lehkým mentálním postižením ale volí spíše studium na odborném učilišti nebo na praktické škole. (Michalíková in Bittmannová, 2019)

Podle MŠMT (Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola jednoletá, 2010) je studium na praktické škole jednoleté určeno pro žáky s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením více vadami nebo autismem, kteří absolvovali základní školu speciální podle RVP ZŠS II. díl. Žáci si během studia osvojují praktické dovednosti, prohlubují své teoretické znalosti, rozvíjí komunikační schopnosti a snaží se tak dosáhnout co nejvyšší míry samostatnosti a integrace do společnosti. Škola žáky vede k osvojení si pracovních návyků a připravuje je na případný budoucí výkon povolání. Obvyklým pracovním uplatněním absolventů bývají pomocné práce (např. u služeb výrobních, zdravotnických, sociálních, zemědělských) nebo práce na chráněných pracovištích.

Praktická škola dvouletá (Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá, 2010) navazuje na RVP ZV s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením nebo na RVP ZŠS. Škola je určena žákům s lehkým nebo středně

těžkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, kvůli kterému žák nemůže studovat na jiné střední škole. Stejně jako praktická škola jednoletá rozšiřuje základní znalosti a dovednosti a připravuje žáka na život ve společnosti.

Absolvováním odborného učiliště žák získává nižší střední odborné vzdělání. Studium může být dvouleté nebo tříleté, žák poté získá výuční list na základě splnění závěrečné zkoušky. Podle Národního pedagogického institutu České republiky jsou tyto obory určeny absolventům základní školy speciální, především žákům s lehkým mentálním postižením, a připravují je na výkon jednoduchých prací. Jedná se například o potravinářské práce (dvouletý obor) nebo strojírenské práce (tříletý obor).

Další možnou formou vzdělávání jsou stacionáře – podle Valenty (2013, str. 97) denní a týdenní stacionáře *„poskytují klientům ambulantní služby, jako jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, činnosti sociálně terapeutické, zprostředkovávají kontakt se sociálním prostředím, poskytují stravu a pomoc při osobní hygieně.“*

2.4 Denní a týdenní stacionáře

Denní a týdenní stacionáře jsou zřizovány podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jedná se o zařízení sociálních služeb zřizované pro osoby se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení či vyššího věku. (MPSV, 2015) Denní stacionář má formu ambulantní, klienti tedy přichází každý všední den ráno a každé odpoledne opět odchází domů. (Diakonie ČCE, 2022) Týdenní stacionář je, na rozdíl od denního stacionáře, pobytovou službou. Nabízí ubytování ve všední dny, o víkendu jezdí klienti domů. Ve stacionářích se klienti věnují aktivitám jako je úklid, vaření, vyrábění nebo procházky. Se zajištěním péče o vlastní osobu pomáhají stále přítomní pracovníci služby. (Diakonie ČCE, 2022) Služba je podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, poskytována za úhradu.

2.5 Školská poradenská zařízení

2.5.1 Pedagogicko-psychologická poradna

Podle Národního pedagogického institutu České republiky (2022) je hlavní činností pedagogicko-psychologické poradny (zkráceně PPP) psychologická a speciálně pedagogická diagnostika. Služby jsou poskytovány klientům od 3 let do ukončení vzdělávání, jejich rodinám a školám. Na základě doporučení školského poradenského zařízení (PPP) je upraveno vzdělávání konkrétního žáka. Poradny poskytují také kariérové poradenství a poradenství ohledně rizikového chování u dětí. V poradnách působí psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Pedagogicko-psychologické poradny jsou zřizovány podle školského zákona č. 284/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2020 Sb., a jejich činnost je specifikována také ve vyhlášce č. 607/2020 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, kterou se mění vyhláška č. 607/2020 Sb. Tato služba je poskytována ambulantně či návštěvami pracovníků ve školách a je zdarma.

2.5.2 Speciálně pedagogické centrum

Podle Národního pedagogického institutu České republiky (2022) je hlavní činností speciálně pedagogického centra (zkráceně SPC) psychologická a speciálně pedagogická péče osobám se zdravotním postižením. SPC je podporuje v procesu sociální integrace. V centru působí psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci a další odborníci podle typu postižení klientů. Služba je poskytována klientům ve věku od 3 do 19 let se zdravotním postižením. Služba je poskytována ambulantně nebo v běžném prostředí klienta (škola, domov). Služby speciálně pedagogického centra jsou specifikovány ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.

3 Možnosti zaměstnávání osob s mentálním postižením

3.1 Zaměstnání a jeho význam

„Maslowova pyramida potřeb“ je pomyslnou pyramidou zobrazující přehled základních lidských potřeb, kterou vytvořil americký psycholog Abraham Harold Maslow v roce 1943. Podle něj se základní lidské potřeby dělí do pěti skupin seřazených podle jejich hodnoty. Za nejdůležitější lidské potřeby považuje ty fyziologické – potřeba dýchání, spánku, příjmu potravy a podobně. Pokud se člověku dostává všech fyziologických potřeb, přichází potřeba bezpečí a jistoty. Po ní je na řadě potřeba lásky a sounáležitosti. Nad ní potřeba úcty a uznání – potřeba být ostatními respektován. Nakonec potřeba, která je v pomyslné pyramidě umístěna úplně nejvýše – potřeba seberealizace. Podle sociologické encyklopedie (2017) se seberealizace týká rozvíjení a zdokonalování již získaných schopností, rozšiřování poznání a uplatňování se.

S potřebou rozvíjet svůj potenciál a smysluplně se uplatnit se společností logicky souvisí otázka zaměstnávání. Práce člověku poskytuje alespoň částečnou nezávislost, především ekonomickou, s níž souvisí vyšší životní standard. Práce jako taková zahrnuje dlouhodobé učení, získávání nových zkušeností a postupné rozvíjení se.

3.2 Zaměstnávání osob s mentálním postižením

U lidí s mentálním postižením platí, že jakékoliv zaměstnání či smysluplné trávení volného času ve spojení s prací tedy může vést k naplnění jedné ze základních lidských potřeb, již zmiňované seberealizace. U této skupiny osob může ekonomická nezávislost souviset s osvobozením se ze závislosti na podpoře sociálních služeb či od neustálé péče nejbližšího okolí, obvykle rodiny. (Pipeková, 2017) S tím souvisí skutečnost, že pokud je člověk zaměstnaný, nemusí žít podle požadavků okolí. Pro společnost je stále výhodnější vytvářet nové a vhodné pracovní příležitosti pro lidi s postižením, než poskytovat podporu v nezaměstnanosti nebo spolufinancovat neustálou péči.

Zaměstnání také pozitivně ovlivňuje sociální status jedince – k zaměstnanému člověku má společnost obvykle lepší postoj a vkládá do něj větší důvěru. Pracovní prostředí

je vhodným místem pro vytváření a rozvíjení nových sociálních interakcí, tento blízký a pravidelný kontakt s dalšími pracovníky může být cestou k přirozenému zapojení do společnosti. I méně placené zaměstnání může dát člověku s postižením pocit důležitosti, že on sám svou reálnou prací nějak přispívá společnosti. (Šiška, 2005)

Lidé s postižením jsou schopni se podle svých možností naučit mnoha dovednostem a také odpovědnosti za svou práci. Důležité je nalezení vhodného pracovního místa a následná podpora zaměstnavatele, jeho povzbudivé vedení a rozumně vložená důvěra. Zaměstnanci jsou často po důsledném zacvičení velmi produktivní, trpěliví, důslední a obvykle zastávají potřebné profese, které mohou být pro mnoho lidí nezajímavé nebo stereotypní. Podle Vágnerové (2014) pro lidi s mentálním postižením bývá vhodné klidné prostředí bez častých změn a střídání zaměstnanců.

Podle Ortegy-Camarera (2021) pravděpodobnost nalezení vhodného zaměstnání pro osobu s mentálním postižením záleží na konkrétním stupni postižení. Pravděpodobnost se ale snižuje, pokud zaměstnanec k práci potřebuje osobní asistenci nebo konkrétní speciální vybavení.

Podporou na trhu práce může být v současné době například Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením fungující od roku 2007. Tento fond si zakládá na dvou pilířích: prvním je víra, že člověk s postižením, který je zaměstnaný, je pro společnost důležitý a přínosný. Druhým je přesvědčení, že pomoc je nejúčinnější v okamžiku, kdy člověku s postižením umožňuje být nezávislým na svém okolí.

3.3 Právo na zaměstnání

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením, kterou v roce 2006 přijalo Valné shromáždění OSN, je „významnou smlouvou o lidských právech a základních svobodách, doplňuje tedy sedm stávajících základních lidskoprávních úmluv OSN. Je založena na principu rovnoprávnosti a zaručuje osobám se zdravotním postižením plné uplatnění všech lidských práv a podporuje jejich aktivní zapojení do života společnosti.“ (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020) Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením zahrnuje také právě práva lidí s mentálním postižením. Úmluva se řídí obecnými

zásadami, jako je především respekt k lidské důstojnosti, zákaz diskriminace, rovnost příležitostí a zapojení do společnosti.

3.3.1 Listina základních práv a svobod

V Listině základních práv a svobod je ukotveno právo každého občana na zaměstnání: „(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.“ (Listina základních práv a svobod, hlava IV., článek 26) Toto ustanovení se týká i osob s mentálním postižením.

Sobek (2010) také uvádí právo zaměstnání odmítnout. Každý člověk se může rozhodnout nepracovat, i když se může zdát, že by pro něj práce byla přínosem.

3.3.2 Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti

Zákon O zaměstnanosti, stejně jako Listina základních práv a svobod, zabezpečuje každému člověku právo na zaměstnání. Zahrnuje také „opatření pro zaměstnávání fyzických osob se zdravotním postižením a dalších skupin fyzických osob, které mají ztížené postavení na trhu práce.“ (Zákon č. 435/2004 o zaměstnanosti, hlava II, § 2) Dále je povinností „rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání“, kdy občanovi nelze z důvodu zdravotního stavu odeprít právo na zaměstnání. (Zákon č. 435/2004 o zaměstnanosti, hlava II, § 4)

3.3.3 Zákon č. 365/2017 Sb. O rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Antidiskriminační zákon vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace z důvodu zdravotního stavu. Na rozdíl od zákoníku práce je zákonem o zaměstnanosti poskytována ochrana proti diskriminaci už ve fázi, kdy se jedinec o zaměstnání zajímá nebo uchází. Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, při kterém by mohlo být s osobou se zdravotním postižením zacházeno méně příznivě, než se zachází s jinými osobami ve srovnatelné situaci. Přičemž nepřímou diskriminací se rozumí také odmítnutí nebo

opomenutí přijmout přiměřená opatření pro přístup osoby se zdravotním postižením k určitému zaměstnání.

3.4 Pojmy osoba zdravotně znevýhodněná a osoba se zdravotním postižením

3.4.1 Osoba zdravotně znevýhodněná

Podle § 67 odst. 3 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti „*osobou zdravotně znevýhodněnou je fyzická osoba, která má zachováním schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, ale její schopnosti být nebo zůstat pracovním začleněna, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo kvalifikaci získat jsou podstatně omezeny z důvodu jejího dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu.*“

Podle České správy sociálního zabezpečení jsou osoby zdravotně znevýhodněné („OZZ“) specifickou skupinou osob se zdravotním postižením, které nejsou invalidní (tím pádem nemají nárok na invalidní důchod), ale dlouhodobý nepříznivý stav jim omezuje schopnost pracovního uplatnění.

Invalidita je definována jako ztráta či snížení pracovní schopnosti, která vzniká obvykle v důsledku vážného onemocnění nebo úrazu. Za dlouhodobě nepříznivý stav se považuje takový nepříznivý stav, který má podle lékařů trvat déle než jeden rok a podstatně omezuje psychické, fyzické nebo smyslové schopnosti a s tím související i možnost pracovního uplatnění. (Komendová, 2009) Tato skupina osob musí o status osoby zdravotně znevýhodněné žádat na příslušné správě sociálního zabezpečení.

3.4.2 Osoba se zdravotním postižením

Podle § 67 odst. 3 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti se osobám se zdravotním postižením („OZP“) na trhu práce poskytuje zvýšená ochrana. Tudíž osoby, které byly uznány za občany se změněnou pracovní schopností a nejsou částečně invalidní, se považují za osoby zdravotně znevýhodněné, stejně tak jako občani se změněnou pracovní schopností s těžším zdravotním postižením, kteří nebyli uznáni plně invalidními.

Osobou se zdravotním postižením („OZP“) jsou:

- a) Osoby pobírající invalidní důchod v 1. a 2. stupni
- b) Osoby pobírající invalidní důchod ve 3. stupni (osoba s těžším postižením)

3.5 Povinnost zaměstnavatele zaměstnávat osobu se zdravotním postižením

Podle § 81 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, je zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 25 zaměstnanců uložena povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. V takovém případě jich musí zaměstnávat minimálně 4 %. (Komendová, 2009) Znamená to tedy, že v zaměstnání s více než 25 zaměstnanci bez postižení musí být zaměstnán alespoň jeden člověk se zdravotním postižením. Tzv. „náhradní plnění“ umožňuje zaměstnavateli plnit tuto povinnost jiným způsobem, pokud z nějakého důvodu není možné osobu se zdravotním postižením zaměstnat. (Chráněné dílny OZP, 2020) Je možné místo toho odebírat výrobky nebo služby od zaměstnavatelů zaměstnávajících na vymezených chráněných pracovních místech více než 50 % osob se zdravotním postižením nebo od osob se zdravotním postižením pracujících jako osoba samostatně výdělečně činná. Pokud zaměstnavatel neplní nic z výše uvedeného, je jeho povinností odvést určitou částku do státního rozpočtu, která může činit až 1 000 000,- Kč. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2021)

Sleva na dani náleží zaměstnavateli v takovém případě, že zaměstnává osobu se zdravotním postižením. Konkrétně se tedy daň snižuje podle § 35 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů o:

- a) částku 18 000,- Kč za každého zaměstnance se zdravotním postižením
- b) částku 60 000,- Kč za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením

3.6 Možnosti podpory osob s mentálním postižením na trhu práce

3.6.1 Podporované zaměstnávání

Lidé s mentálním postižením jsou skupinou lidí, pro které je orientace, komunikace a učení obtížnější, než pro lidi bez postižení – z tohoto důvodu potřebují ve zmíněných

oblastech podporu. (Pipeková, 2017) Způsob a míra podpory závisí na individuálních potřebách uživatele služby.

Podporované zaměstnávání je druh sociální služby určený lidem s postižením nebo znevýhodněním v produktivním věku, jejichž cílem je najít a udržet si placené zaměstnání v běžném pracovním prostředí – na otevřeném trhu práce, kde většina zaměstnanců není znevýhodněna. (Stupková in Krejčířová, 2005) Tito lidé potřebují individuální podporu, jejich schopnosti získat a udržet si práci jsou kvůli postižení omezeny. Zároveň se jedná i o podporu zaměstnavatele. (Šiška, 2005) Služba je poskytována bezplatně všem osobám od 18 let. Je časově omezená, obvykle na 2-3 roky.

Podporované zaměstnávání umožňuje lidem s postižením získat vhodné zaměstnání – takové, které odpovídá jejich dovednostem, zálibám a fyzickým možnostem. (Vitáková, 2005) Při výběru povolání je potřeba zohlednit také oblasti jako je inteligence, osobnost, čtení, matematické dovednosti a porozumění textu. Dále také zjistit preferované pracovní prostředí, například upřednostnění práce v týmu před samostatnou prací, upřednostnění práce venku před prací v kanceláři a podobně.

Základem služby je podpora podle individuálních potřeb – vyhledávání práce, poskytnutí podpory při vyjednávání se zaměstnavatelem, psaní životopisu, pomoc s přípravou na pracovní pohovor, zaučení, případně asistence poskytovaná přímo na pracovišti. Také podpora vlastní zodpovědnosti a samostatného rozhodování. (Stupková in Krejčířová, 2005) Cílem služby je zvýšit úroveň samostatnosti jedince, rozvíjet jejich dovednosti a posilovat pracovní návyky. Do budoucna i rozšiřovat zájem o další profesní rozvoj. Po skončení služby podporovaného zaměstnávání by měl být člověk s postižením připravený pro výkon své práce a její udržení.

Podle Stupkové (Rytmus, 2005) identifikační znaky podporovaného zaměstnání jsou:

- okamžité umístění na místo výkonu práce
- trénink přímo na pracovišti – podpora sociální integrace
- pracovník s postižením za odvedenou práci dostává stejnou odměnu jako pracovník bez postižení
- pracovní doba odpovídá individuálním možnostem pracovníka

- individuální podpora – podpora je průběžná a je zajištěna tak dlouho, jak je potřeba (max. ale 2-3 roky)

Často lidé s mentálním postižením podávají stabilní pracovní výkon, i když v pomalejším tempu, a obvykle jim nevadí monotónní práce. Základem je nemít vysoké nároky na rychlost. Tito lidé často nemají předpoklady a potřebné vzdělání k provádění odborných činností, mohou ale kvalitně vykonávat řadu pomocných prací v různých oborech.

3.6.2 Pracovní konzultant/asistent

Pracovní konzultant, v angličtině „job coach“, poskytuje podporu na pracovišti jak zaměstnanci, tak i zaměstnavateli. Ve spolupráci s uživatelem služby a případně jeho rodinnými příslušníky či dalšími lidmi z blízkého okolí zjišťuje úroveň jeho dovedností. Volí takové činnosti, které podporují již získané dovednosti. Důležité je uživateli přiblížit možnosti zaměstnání, pomoci mu vytvořit si představu o konkrétní práci (např. díky ukázkám pracoviště). Dále je potřebné podrobné vysvětlení a popsání. Uživatel by také měl přesně vědět, na koho se na pracovišti může obrátit s jakýmkoliv dotazem či problémem. Zaměstnavatel musí být informován o individuálních potřebách zaměstnance, aby se snížilo riziko případného nedorozumění na minimum.

Náplň činnosti pracovního konzultanta:

- Identifikace oblastí zájmu klienta
- Identifikace jeho dovedností a schopností využitelných v práci
- Vymezení pracovního prostředí, které bude co nejvíce vyhovovat jak budoucímu zaměstnanci, tak zaměstnavateli
- Vyjednávání se zaměstnancem o vytvoření vhodného pracovního místa
- Po zacvičení zaměstnance postupně upouští od poskytované podpory a podporuje jeho samostatnost

Cílem práce pracovního asistenta je stav, kdy se klient osamostatní a podpora asistenta již nebude potřeba. (Kozáková, 2013) Zaměstnávání na otevřeném trhu práce přináší spoustu pozitiv, například kontakt člověka s lidmi na pracovišti, zvýšení míry samostatnosti, rozvoj

dovedností, posilování pracovních návyků, dodržování denního a pracovního režimu. Možnými negativy může být odpovědnost za vykonání svěřeného úkolu či pravidelná pracovní doba spojená s každodenním brzkým vstáváním a dojížděním do místa zaměstnání. Vše je ale potřeba posuzovat individuálně.

3.6.3 Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace jako soustavná činnost je zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením. Zahrnuje poradenskou činnost zaměřenou na volbu zaměstnání, teoretickou a praktickou přípravu, jeho zprostředkování a udržení, a vytváření vhodných podmínek pro jeho výkon. (Krejčířová, 2005)

Pracovní rehabilitaci zajišťuje úřad práce v místě trvalého bydliště. (§ 7 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) Ten se zájemcem o zaměstnání vytváří „individuální plán pracovní rehabilitace“, který by měl obsahovat předpokládaný časový průběh a cíl pracovní rehabilitace. Zahrnuje činnosti směřující k zapracování osoby na vhodné pracovní místo a k získání potřebných dovedností a návyků. Provádí se na přímo na běžném pracovišti, kde při zapracovávání může být přítomen asistent, nebo na chráněných pracovních místech.

3.6.4 Chráněné pracovní místo

„Chráněné pracovní místo je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením.“ (Krejčířová, 2005, str. 43) Toto pracovní místo platí na základě písemné dohody s úřadem práce a musí být provozováno alespoň po dobu dvou let. Zaměstnavatel může dostat od úřadu práce na vytvoření a provoz chráněného pracovního místa příspěvek, ten může činit maximálně osminásobek průměrné mzdy. (Komendová, 2009)

Chráněné pracovní místo je zakotveno v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. S účinností od 1. 1. 2012 v tomto zákoně nahradilo dřívější pojem „chráněná dílna“. Podle tohoto zákona již chráněné dílny neexistují, ve skutečnosti ale pod tímto názvem stále ještě fungují.

3.6.5 Tranzitní program

Tranzitním obdobím se rozumí období přechodu z jednoho životního období do dalšího, zde z fáze vzdělávání a profesní přípravy do fáze pracovního uplatnění. (Kozáková, 2013) U osob s mentálním postižením je větší nutnost praktické přípravy vzhledem k uplatnitelnosti na trhu práce a větší důraz na získání potřebné soběstačnosti například v bydlení a běžných denních činnostech. (Černá, 2015)

Dále by podle Černé (2015) diagnostika v tranzitním období měla osobě s mentálním postižením ulehčit volbu vhodného zaměstnání. Důležité je hodnocení úrovně současných a odhad potenciálních budoucích dovedností v těch oblastech, které jsou stěžejní pro co nejvíce nezávislý život, tedy v oblasti pracovních dovedností, dovedností pro volný čas, pracovního chování, funkční komunikace a interpersonálního chování. Omezení v adaptivním chování se projevuje v oblastech dovedností jako je komunikace, sebeobsluha, bydlení, rozhodování a volba, vzdělávání, práce a zaměstnávání, volný čas, zdraví a bezpečnost. Je nezbytné brát v potaz přání jedince a zároveň specifika jeho postižení. V tomto období se často zapojuje nejen klient, ale i jeho rodina, tým odborníků a případně škola, která může vydat určitá doporučení do budoucna. Diagnostika se zaměřuje na zodpovězení těchto otázek:

- O jaký druh práce má klient zájem?
- Má zájem o placené nebo neplacené zaměstnání?
- Jaké jeho již osvojené dovednosti by mohly být v zaměstnání dobře využitelné?
- Jaké má schopnosti?
- Jaké dovednosti by bylo potřeba zlepšit do budoucna?
- Jaká má omezení?

V České republice existují organizace nabízející programy zaměřené na přechod ze školy do světa práce. Jedná se například o organizaci Rytmus, podle které je cílem tranzitních programů zejména naučit žáky co znamená být zaměstnaný (co se týče pravidelné docházky, dojíždění do zaměstnání a zpět, osvojení sociálních dovedností potřebných pro styk se spolupracovníky na pracovišti a podobně). Podle metodického průvodce

(Rytmus, 2014) jsou dalšími cíli mimo jiné také podpora sebevědomí studenta a jeho rozvoj sociálních dovedností v souvislosti se samostatným životem.

3.6.6 Sociálně-terapeutická dílna

Další možností pro osoby s mentálním postižením a s tím spojenou sníženou soběstačností je navštěvování sociálně-terapeutické dílny. Pro tyto osoby obvykle není vhodná práce na otevřeném ani chráněném trhu práce. Tato ambulantní služba spadá pod § 67 zákona 108/2006, o sociálních službách. Podle tohoto zákona nemá klient nárok na mzdu za provedenou práci. Podle Pipekové (2014) jsou tyto dílny vhodné pro osoby s těžším stupněm mentálního postižení nebo s postižením více vadami. Je jim zde poskytována dlouhodobá podpora při zdokonalování pracovních návyků a dovedností.

3.6.7 Sociálně aktivizační služby

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením fungují podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jedná se obvykle o ambulantní formu služby. Jejich hlavní úlohou je nabídka sociálně terapeutických činností a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Sociálně terapeutické činnosti jsou podle Diakonie ČCE (2022) takové činnosti, které vedou k rozvoji a udržení schopností nezbytných pro sociální začlenění. Jedná se o nácvik běžných činností jako je například péče o vlastní osobu, hospodaření s penězi či ovládání počítače a telefonu. Spíše než o formu zaměstnání se jedná o formu smysluplného trávení volného času.

3.7 Sociální inkluze

Sociální inkluze znamená, dle Sociologického slovníku, „*vyšší stupeň integrace postižených nebo znevýhodněných jedinců do společnosti a jejich institucí*“ (Jandourek, 2007, str. 107). Cílem inkluze je zabránit okolnostem způsobujícím sociální vyloučení. Přístup společnosti je často provázen předsudky, osoby s mentálním postižením ale mají právo na možnost začlenit se do společnosti a do běžných každodenních aktivit.

Přestože mají lidé s mentálním postižením ve svém okolí obvykle nějakou svoji vlastní komunitu, touží i po začlenění do běžné společnosti a po kontaktu s lidmi bez postižení. Sociální inkluze se snaží o překonání bariér mezi lidmi s postižením a bez něj. (Amado, 2013)

Mühlpachr (2009) ve své publikaci zaměřené na sociální inkluzi lidí s těžkým postižením (tedy i mentálním postižením) zmiňuje pozitivní význam edukace – má vliv na socializaci a rozvoj osobnosti. Za důležité považuje nastavení a dodržování pravidelného denního režimu, smysluplné trávení volného času, dostatečný přísun kvalitních podnětů, omezení nežádoucích způsobů chování a zmírnění závislosti na okolí s cílem co nejsnadnějšího zapojení jedince do společnosti. Autor podporuje využití terapeutických přístupů jako je například muzikoterapie či zooterapie.

3.7.1 Finanční dávky

Poskytování finančních sociálních dávek osobám se zdravotním postižením a poskytování průkazů pro osoby se zdravotním postižením spadá pod zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů a vyhlášku č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Tyto finanční prostředky a průkazy jsou určeny k podpoře sociálního začlenění a ke zmírnění důsledků zdravotního postižení těchto osob. Finanční příspěvky se dělí na příspěvky na mobilitu (měsíčně vyplácený příspěvek) a příspěvky na zvláštní pomůcku (jednorázový příspěvek).

3.7.2 Sociální služby spojené s bydlením

Chráněné bydlení

Chráněné bydlení je jedním ze zařízení sociálních služeb provozovaných podle zákona č. 108/2006 Sb. Jedná se o službu poskytovanou osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení. Může mít formu samostatného či skupinového bydlení. (Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách) Podle Diakonie ČCE (2022) zde klienti žijí

samostatně a starají se o chod své domácnosti s případnou pomocí a podporou pracovníků služby.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Domovy pro osoby se zdravotním postižením, zkráceně DOZP, je dalším zařízením sociálních služeb zřízenou podle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb. Jedná se o pobytovou službu určenou osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, kteří vyžadují pravidelnou vyšší míru podpory při zajištění chodu domácnosti. V Domově je stále přítomen pracovník služby. (Diakonie ČCE, 2022) Podle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb. jsou služby v DOZP poskytovány za úhradu. Diakonie ČCE (2022) klade důraz na domácí atmosféru, aby se klienti cítili „jako doma“. Podle Slowíka (2016) se kvalita poskytovaných služeb v těchto zařízeních poslední dobou výrazně zlepšuje díky plošnému zavádění standardů kvality sociálních služeb.

Pečovatelské služby

Pečovatelská služba je obvykle terénní služba určená osobám se sníženou soběstačností z důvodu vyššího věku, zdravotního postižení či chronického onemocnění, fungující podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Pracovníci služby poskytují základní úkony týkající se péče o vlastní osobu a o domácnost. Jedná se o službu poskytovanou za úhradu. (Pečovatelská služba Život 90, 2022)

4 Nestátní neziskové organizace

„Nestátní neziskové organizace vyvíjejí svoji činnost jako poslání ve vztahu k občanské společnosti a podílejí se tak na její stabilizaci a kultivovanosti.“ (Kavan, 2022, str. 22) Neziskový sektor je součástí národního hospodářství. Cílem jeho fungování není finanční zisk, nýbrž dosažení užitku – obvykle v podobě veřejné služby. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí veřejná služba vykonává činnost ve veřejném zájmu v oblasti sociální péče jako jsou například ambulantní sociální služby, terénní sociální služby, poradenská činnost nebo pečovatelské služby pro seniory, osoby se zdravotním postižením, osoby s problémy se závislostí, uprchlíky či osoby bez domova.

Nestátní neziskové organizace podle Kavana (2022) obvykle slouží k posílení zapojení občanů do řešení veřejných problémů. Ideálním případem je, pokud se jednotlivé části neziskového sektoru prolínají a doplňují v oblasti ekonomické, politické i v oblasti občanských svobod. Hlavním posláním těchto organizací je podílení se na veřejné politice v rámci občanské společnosti. Pro neziskové organizace je obvyklé, že by měly být organizované, se stálou a formální strukturou. Dále by měly být koordinované a dodržovat předem stanovená pravidla. Neměly by být založeny za účelem finančního zisku. Při vzniku neziskové organizace je podstatné srozumitelně a jednoduše formulovat poslání, s ním spojenou přesnou představu o budoucím fungování a uplatnění organizace. Zejména jde o definování toho, pro koho je činnost určena, jakým směrem chce organizace ve společnosti směřovat a také kam se chce posunout.

Neziskový sektor je financován z financí veřejných nebo soukromých – z prostředků fyzických a právnických osob. Tyto osoby vkládají finance do konkrétní produkce nebo distribuce statků i přesto, že neočekávají přímý finanční zisk. (Rektořík a kol., 2007) Dále podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech „*mohou být ze státního rozpočtu poskytnuty dotace nestátním neziskovým organizacím, jako jsou občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví a náboženské společnosti, nadace a nadační fondy či další právnické osoby, jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování zejména zdravotních, kulturních, vzdělávacích a sociálních služeb a dotace k poskytování sociálně právní ochrany dětí.*“ (Ministerstvo financí České republiky, 2015) V této oblasti se také využívá tzv. fundraisingu – jedná se o soustavnou činnost, o různé metody a postupy, jejichž

cílem je získání finančních prostředků pro zajištění chodu neziskové organizace. Jedná se obvykle o výnosy ze sponzoringu, příspěvky z veřejných rozpočtů například ve formě dotací, dary, výnosy z reklam, členské příspěvky a další. (Kavan, 2022)

Nestátní neziskové organizace jsou koordinovány Radou vlády pro nestátní neziskové organizace. Tato Rada je poradním orgánem, posuzuje legislativní opatření týkající se podmínek činnosti, spolupracuje s ostatními ministerstvy a dalšími správními úřady, dále také projednává a následně předkládá vládě materiály, které se týkají nestátních neziskových organizací.

V neziskovém sektoru se pohybují především osoby právnické (ne fyzické), které nejsou skutečnými osobami – podle Občanského zákoníku se jedná o „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.*“ (§ 20 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) Jejím cílem je přispívat vlastní činností k dosažení obecného prospěchu a blaha.

Možnosti nestátních neziskových organizací jsou spolek, nadace nebo nadační fond, ústav a církevní organizace.

- Spolek je forma, která se objevuje nejčastěji. Aktivitu spolků upravuje občanský zákoník. Spolek mohou založit minimálně tři osoby a název musí obsahovat alespoň zkratku „z. s.“ – zapsaný spolek. Cílem aktivity spolku není výdělek, případný finanční zisk z činnosti je opět využit pouze pro spolkovou činnost. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)
- Nadace nebo nadační fond jsou sdružení založená podle zákona o nadacích a nadačních fondech. Cílem těchto sdružení bývá ochrana lidských práv, ochrana přírodního prostředí, rozvoj vědy a vzdělání. (Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech)
- Ústavem je právnická osoba, která využívá své osobní a majetkové složky k provozu společensky užitečné činnosti. Cílem provozu je činnost, která je za předem stanovených podmínek každému dostupná každému bez rozdílu. Finanční zisk využívá pouze k podpoře činnosti a uhrazení nákladů s ní spojenou. (Kavan, 2022)

- Církevní organizace se řídí podle zákona o církvích a náboženských společnostech. Je na něj nahlíženo jako na dobrovolné společenství s vlastní strukturou a normami. Za obecně prospěšnou činnost lze považovat také poskytování duchovní služby. (Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech)

Nestátní neziskové organizace mají v oblasti pracovního uplatnění osob s mentálním postižením velký význam – především v podpoře osob, které mají o zapojení do pracovního procesu zájem. Takovým osobám poskytují podpůrné a poradenské služby a hájí jejich práva a oprávněné zájmy.

4.1 Dobrovolnictví

S neziskovými organizacemi úzce souvisí také téma dobrovolnictví, které má na starost Ministerstvo vnitra a je upraveno podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě. Lze ho vnímat jako nedílnou součást občanské společnosti. Podle zákona č. 198/2002 Sb. dobrovolníci obvykle poskytují pomoc osobám nezaměstnaným, sociálně slabým, zdravotně postižením, osobám po výkonu trestu odnětí svobod, drogově závislým, trpícím domácím násilím, seniorům a imigrantům.

Dobrovolnictví se dělí na formální a neformální. Formální se týká takové dobrovolnické služby, která je poskytována skrze nějakou organizaci, je právně ošetřena a dodržuje předem stanovená pravidla. V takovém případě dobrovolník vykonává dobrovolnickou činnost na základě smlouvy uzavřené s konkrétní organizací. Neformální dobrovolnictví se týká takových dobrovolníků, kteří vykonávají činnost bez pevné struktury organizace. Do neformálního dobrovolnictví se ale nezačleňuje pomoc ve vlastní domácnosti. (Kavan, 2022) K financování nákladů spojených s dobrovolnictvím lze využít dotace od Ministerstva vnitra České republiky, granty a dotace, finanční prostředky z nadací nebo finanční prostředky od sponzorů. Podle etického kodexu portálu www.dobrovolnik.cz (2021) je dobrovolníkem člověk, který se rozhodne ze své vůle a bez nároku na odměnu využít svůj volný čas, energii a zkušenosti a věnovat je veřejně prospěšným činnostem nebo pomoci konkrétním osobám.

5 Praktická část práce

5.1 Uvedení do problematiky a cíle bakalářské práce

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou studijních a pracovních možností uplatnění osob s mentálním postižením na území domažlického okresu. Cílem práce je vytvořit ucelený jednoduchý přehled těchto příležitostí pro lidi s mentálním postižením na konkrétním území.

Praktická část práce hledá odpovědi na dvě výzkumné otázky:

- Jaké pracovní příležitosti pro lidi s mentálním postižením v domažlickém okrese můžeme najít?
- Jaké studijní příležitosti pro lidi s mentálním postižením v domažlickém okrese můžeme najít?

Odpovědi na tyto výzkumné otázky vychází z kvalitativní výzkumné strategie, konkrétně tedy z obsahové analýzy internetových dokumentů konkrétních služeb/institucí/organizací. K obecnému vhledu do problematiky a k teoretickým poznatkům týkajícím se vzdělávání a zaměstnávání osob s mentálním postižením je využito studium odborné literatury a dalších internetových zdrojů.

5.2 Metodologie bakalářské práce

Tato práce využívá výzkumu kvalitativního. Podle Egera a Egerové (2017) se jedná o data slovní, nikoliv číselná. Hendl (2016) uvádí, že kvalitativní výzkum obvykle začíná výběrem tématu a stanovením výzkumných otázek. Během výzkumu je možné výzkumný postup upravit podle průběžné analýzy získaných dat.

5.2.1 Analýza dokumentů

Výzkum v této práci vychází právě z dat získaných využitím kvalitativní obsahové analýzy dokumentů. *„Analýza dokumentů a obsahová analýza se týká analýzy dat, která byla získána rozbořením textů nebo výsledků nepřímého pozorování. Používají se dostupné*

dokumenty.“ (Hendl, 2017, str. 67) K zodpovězení výzkumných otázek je využita konkrétně metoda rámcové analýzy – podle Hendla (2016) se rámcová analýza využívá pro vytváření systematických přehledů dat, která lze následně snadněji identifikovat. „*Její cílem je lepší organizace dat. Používá se také při shrnování výsledků několika kvalitativních studií na podobné téma při zpracování systematického přehledu.*“ (Hendl, 2016, str. 221) Prvním krokem analýzy je organizace, v níž se jedná o třídění a redukování získaných dat. Krokem druhým je interpretace – ta vede k porovnání a vyhodnocení dat a následně závěrečné zprávě. Nevýhodou analýzy dat je její časová náročnost. (Hendl, 2016)

Výzkumným vzorkem této práce jsou informace na internetových stránkách organizací a institucí týkající se příležitostí pro osoby s mentálním postižením na území domažlického okresu, které jsou volně k dohledání či zdarma ke stažení. Hlavním inspirací k hledání těchto stránek byl Katalog sociálních služeb zveřejněný na Oficiálních stránkách města Domažlice.

Nedostatkem této práce může být využívání neověřených zdrojů – jedná se o internetové stránky institucí a organizací poskytující služby osobám s mentálním postižením. Své internetové stránky si spravují sami a může se jednat o informace neaktuální, nedostatečné či nepřesné. Cílem této práce bylo analyzovat tyto informace, nikoliv ověřovat jejich přesnost kontaktováním pracovníků služby. Ověřování aktuálnosti informací by mohlo být možností rozšíření tohoto výzkumu například formou osobní konzultace s pracovníky služby.

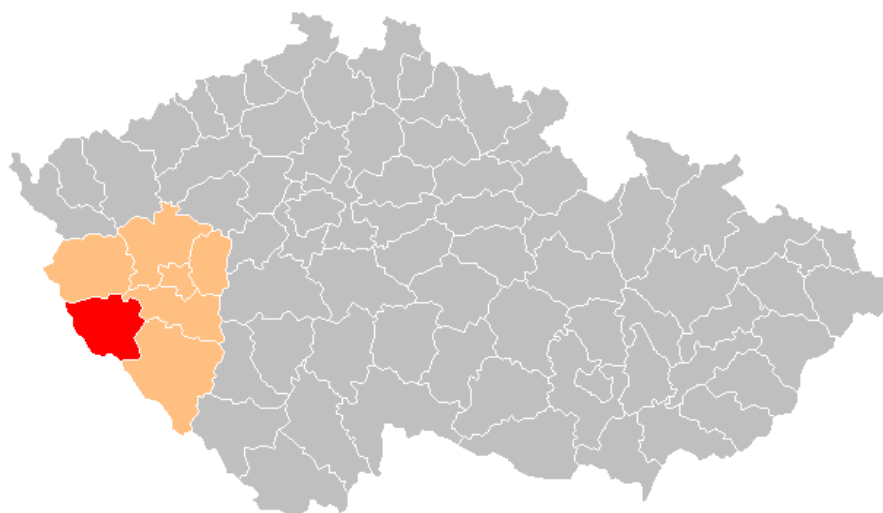
5.3 Výzkumné šetření

5.3.1 Charakteristika území, na kterém byl prováděn výzkum

Ke svému výzkumu jsem vybrala instituce, které sídlí na území domažlického okresu a v jeho blízkém okolí, a jejichž internetové stránky jsou veřejně a zdarma dohledatelné. Všechny tyto instituce se týkají podpory lidí s mentálním postižením.

Okres Domažlice leží v Plzeňském kraji a sousedí s německými hranicemi. Rozkládá se na území 1 123,4 km² a žije zde 61 784 obyvatel. V okrese se nachází 6 správních obvodů

obcí v pověřeném obecním úřadem: Domažlice, Kdyně, Poběžovice, Horšovský Týn, Staňkov a Holýšov. (Český statistický úřad, 2021)

Obrázek 1: Česká republika, Plzeňský kraj, okres Domažlice¹

Obrázek 2: Plzeňský kraj – města²

¹Okres Domažlice na mapě [online]. 2009 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Doma%C5%BEllice#/media/Soubor:Okres_domazlice.png

²Okres Domažlice [online]. 1996 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://mesta.obce.cz/vyhledat2.asp?okres=3401>

5.3.2 Plán výzkumu

Po studiu odborné literatury a internetových zdrojů týkajících se tématu vzdělávání a zaměstnávání lidí s mentálním postižením jsem přešla k analýze internetových zdrojů konkrétních institucí nacházejících se na území domažlického okresu. Z této analýzy jsem vypracovala jednoduchý přehled institucí, který může být využit rodinami s dítětem s mentálním postižením, které se rozhodují, jaké instituce na tomto konkrétním území pro jeho podporu budou vhodné. Vzhledem ke skutečnosti, že žádný přehled příležitostí pro osoby s mentálním postižením v tomto regionu zatím neexistuje, rozhodla jsem se zaměřit nejen na vzdělávání a zaměstnávání, jak je uvedeno v názvu práce, ale i na další dostupné sociální služby určené pro tuto cílovou skupinu.

5.3.3 Konkrétní zdroje informací

K vyhledávání sociálních služeb, vzdělávacích a pracovních příležitostí pro osoby s mentálním postižením na území domažlického okresu jsem využila internetový vyhledávač Google. Využila jsem informací pouze z internetových stránek a dokumentů, které jsou zdarma k dohledání a jsou k dispozici bez jakéhokoliv přihlášení. Ve svém přehledu sociálních služeb, vzdělávacích institucí a pracovních možností jsem pouze stručně popsala jednotlivá zařízení či instituce. Informace na internetových stránkách byly také velmi stručné, často bylo potřeba dohledávat ve více zdrojích. V přehledu jsem uvedla stručnou charakteristiku služby, její cílovou skupinu, kapacitu, financování a další základní informace či specifika. Do přehledu jsou zařazeny také služby a zařízení, které se nenachází přímo v domažlickém okrese, nýbrž v jeho nejbližším okolí. Často jsou zmiňována města Merklín a Stod, obě sídlící v okrese Plzeň-jih a nacházející se nedaleko hranice s domažlickým okresem, díky jejich širší síti sociálních služeb a institucí především pro vzdělávání osob s postižením. Poskytují podporu i klientům z domažlického okresu.

Základním zdrojem informací byly stránky města Domažlice. Okresní město Domažlice má své webové stránky na adrese www.domazlice.eu. Na hlavní straně se nachází přehledné menu, ve kterém je sekce s názvem Sociální služby. Ta odkazuje na další rozdělení – tentokrát týkající se řešení obtížných životních situací. Sekce „Mám problém“ přesměrovává na seznam možných obtížně řešitelných životních situací a na služby, které

by v takovém případě mohly pomoci. Tento seznam je podrobněji zpracován v Katalogu sociálních a souvisejících služeb a institucí na Domažlicku, který byl aktualizován v roce 2019. Další možností je sekce „Kde si co vyřídit“ – při zaměření na problematiku mentálního postižení mohou být podstatné informace týkající se například vyřizování příspěvku na péči. Po prokliknutí je zde podrobně popsána výše příspěvku a kdo na něj má nárok. Sekce Sociální služby nabízí také obecné informace o sociálních službách, legislativě či o konkrétním plánování sociálních služeb.

V sekci „Sociální služby“, „Katalog služeb“ je k dispozici „Abecední seznam místních organizací“ – jedná se o seznam sociálních služeb v domažlickém okrese. Po kliknutí na vybranou sociální službu nás stránka automaticky přesměruje na její základní informace. Seznam není rozčleněn do konkrétních znevýhodnění či konkrétních životních situací, je seřazen pouze abecedně. Dalším seznamem je „Rozdělení místních sociálních služeb dle typu“ – zde můžeme vyhledat informace o konkrétních typech služeb, například o rané péči, odborném sociálním poradenství či sociálně terapeutických dílnách. Některé kategorie jsou stále ještě prázdné – například pod odkazem „osobní asistence“ se neskryvá vůbec nic. Značí to skutečnost, že některé služby v domažlickém okrese chybí.

Ke stažení je zde již zmíněný Katalog sociálních a souvisejících služeb a institucí na Domažlicku, který byl vydán Městem Domažlice v prosinci roku 2019. Nachází se v něm přehled možných těžkých životních situací – problémy s bydlením, finanční potíže, rizikové chování, odchod z ústavní či pěstounské péče, odchod z výkonu trestu, rodina, děti a mládež, stáří a umírání, zdravotní postižení a nemoci, zaměstnání či orientace v českém prostředí pro cizince. Přehled sociálních služeb je zde řazen abecedně, nikoliv podle konkrétního typu znevýhodnění. Pokud tedy vyhledáváme sociální služby týkající se podpory osob s mentálním postižením, je nutné projít celý Katalog a samostatně v něm vyhledat služby týkající se naší cílové skupiny. Pro osoby s mentálním postižením a jejich rodiny budou podstatné informace k nalezení především v kapitole týkající se zdravotního postižení a nemocí. Další potřebné služby jsou ale zahrnuty i v ostatních kapitolách, například v kapitole o zaměstnání či o rodině, dětech a mládeži. V Katalogu se bohužel nachází jen tento přehled, u kterého není vždy na první pohled patrné, zda se jedná o službu určenou lidem s mentálním postižením či nikoliv. Na konci Katalogu je rejstřík služeb seřazený dle

typu – např. odborné sociální poradenství či raná péče. Katalog sociálních služeb nezmiňuje žádné informace týkající se vzdělávání, tudíž ani vzdělávání žáků s mentálním postižením. Možnosti vzdělávání a informace o podpoře ve vzdělávání je tedy nutné vyhledávat zvlášť, jelikož nespádají do oblasti sociálních služeb. Tyto přehledy a seznamy služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice mě navedly k následnému vyhledávání konkrétních služeb a jejich vlastním internetovým stránkám, kde docházelo k upřesňování informací.

5.4 Prezentace a analýza dat

Hned na začátek bych ráda zmínila, že vhodnost služeb pro konkrétního člověka s mentálním postižením vždy závisí na stupni jeho postižení a na jeho osobních charakterových vlastnostech. V mé praktické části se jedná pouze o přehled poskytovaných služeb a míst, které je možné využít.

Mým předpokladem před zahájením výzkumu byl fakt, že se na území domažlického okresu nachází dostatek pracovních příležitostí pro osoby s mentálním postižením, především pro absolventy škol odborných či praktických.

5.4.1 Výzkumné šetření

V praktické části práce jsem hledala odpovědi na dvě výzkumné otázky: *Jaké pracovní příležitosti pro lidi s mentálním postižením v domažlickém okrese můžeme najít? Jaké studijní příležitosti pro lidi s mentálním postižením v domažlickém okrese můžeme najít?* Odpovědi na tyto otázky jsem seřadila do seznamu podle typu služeb na služby rané péče, předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, školská poradenská zařízení, možnosti bydlení, pečovatelské služby, možnosti zaměstnání či smysluplného trávení volného času a poradenské služby.

5.4.2 Konkrétní sociální služby a instituce

Služby rané péče

- MCT CZ – Nový Spálenec
- Diakonie ČCE, středisko Praha, detašované pracoviště Plzeňský kraj – Horažďovice

- Motýl, z. ú. – Plzeň

V domažlickém okrese se přímo nenachází žádný poskytovatel služeb rané péče se zaměřením na mentální postižení. Nejbližší střediska péče se nachází v Horažďovicích (okres Klatovy) – Diakonie ČCE a v Plzni – Motýl, z. ú. – sídlo se tedy nachází až za hranicí okresu, obě ale poskytují své terénní služby i na Domažlicku. Zaměřují se na podporu rodin dětí do 7 let s mentálním postižením, kombinovaným postižením či poruchou autistického spektra. Služba je poskytována zdarma. Informace o těchto organizacích poskytující služby rané péče jsou k dohledání na Oficiálních stránkách města Domažlice poté přímo na stránce Rané péče Diakonie a stránce organizace Motýl, z. ú. Plzeň v sekci Raná péče.

Informace o občanském sdružení MCT CZ jsem čerpala z Katalogu sociálních služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice a přímo ze stránek občanského sdružení MCT CZ. Občanské sdružení MCT CZ sídlící na Novém Spálenci (okres Domažlice) je podle Oficiálních stránek města Domažlice služba rané péče, která je poskytována zdarma. Na svých internetových stránkách nemají ovšem o poskytování těchto služeb žádné informace, prezentují se spíše jako sdružení zaměřující se na zapojení osob s tělesným postižením do společnosti. Jejich hlavní činnost je spíše volnočasová, jedná se o sport přizpůsobený pro děti se zdravotním postižením, mentálním postižením či poruchou autistického spektra. Sdružení je také členem klubů Českého hnutí speciálních olympiád, které lidem s mentálním postižením nabízí možnost účastnit se sportovních soutěží, zapojovat se do společenství a rozvíjet tělesnou zdatnost.

Předškolní vzdělávání

- Mateřská škola Poběžovice
- Mateřská škola Domažlice (Zahradní ulice)

Mateřská škola v Poběžovicích (okres Domažlice) je běžnou mateřskou školou, která zveřejňuje informace na stránkách s názvem Mateřská škola Poběžovice. Zajišťuje také vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami formou skupinové i individuální integrace. Je tedy možné zařadit dítě do běžné třídy, kde bude v případě potřeby působit asistent pedagoga. Dále je zde zřízena jedna třída pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, ve které je snižena kapacita na 15 dětí. Tato mateřská škola úzce spolupracuje se

školskými poradenskými zařízeními – konkrétně tedy s pedagogicko-psychologickou poradnou v Domažlicích a se speciálně pedagogickými centry v Horšovském Týně a v Plzni. Třída má název „oranžová sluníčka“.

Webová stránka Školky Domažlice poskytuje informace o všech mateřských školách v Domažlicích, jsou zde tedy k dohledání i informace o MŠ Zahradní. Mateřská škola v Zahradní ulici v Domažlicích kromě tří běžných tříd provozuje také jednu třídu pro děti s více vadami, zřízenou podle § 16 odst. 9 školského zákona. V mateřské škole působí také asistent pedagoga.

Základní vzdělávání

- Základní škola speciální – Horšovský Týn
- Základní škola praktická – Domažlice
- Základní škola speciální Diakonie ČCE – Merklín

Základní škola speciální v Horšovském Týně je určena žákům s poruchami autistického spektra, s mentálním nebo kombinovaným postižením. Informace o ní jsou k dohledání na stránkách Základní školy a Odborné školy Horšovský Týn v sekci ZŠ speciální. Škola má k dispozici 5 tříd, v každé z nich jsou vždy dva pedagogičtí pracovníci – třídní učitelka a asistent pedagoga. Výhodou je nízký počet žáků ve třídě a tím pádem individuální přístup. Cílem je dosažení maximální možné samostatnosti v základních životních úkonech. Žáci se také učí trivium – čtení, psaní, počítání. Pro každého žáka je vytvořen individuální vzdělávací plán respektující jeho potřeby.

Základní škola praktická v Domažlicích spolupracuje se speciálně pedagogickým centrem v Horšovském Týně. Na internetových stránkách Základní školy praktické se objevují neúplné a neaktuální informace. Na Oficiálních stránkách města Domažlice v sekci Organizace města je již k dohledání, že se škola zaměřuje na vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Kapacita školy je 80 žáků, obvykle ale není naplněna. Podrobnější informace ke vzdělávání v Základní škole praktické v Domažlicích nejsou jinde na internetu k dohledání.

Těsně za hranicí domažlického okresu se nachází Základní škola speciální v Merklíně (okres Plzeň-jih), která je zřizována Diakonií Českobratrské církve evangelické.

Právě na stránkách Diakonie ČCE se nachází informace o vzdělávání v této škole – v sekci ZŠ speciální a Praktická škola DČCE Merklín. Základní škola speciální má kapacitu 60 žáků. Je zřízena především pro žáky s poruchou autistického spektra, ale také pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením či více vadami. Škola je určena žákům ve věku 5 až 26 let – žáci ve věku 5 až 8 let mohou navštěvovat přípravný stupeň základní školy speciální, ve věku od 8 do 26 let základní školu speciální a praktickou školu. Informace o přípravném stupni ZŠ speciální jsou k dohledání na stejné stránce.

Střední vzdělávání

- Praktická škola Diakonie ČCE – Merklín
- Odborná škola, Praktická škola – Horšovský Týn

Informace o praktické škole jsou k dohledání na stránkách Diakonie ČCE v sekci ZŠ speciální a Praktická škola DČCE Merklín. Praktická škola v Merklíně (okres Plzeň-jih), která se nachází těsně za hranicí domazlického okresu, je určena absolventům základní školy speciální. Přípravuje chlapce i dívky s poruchou autistického spektra, mentálním postižením či více vadami na praktický život v rámci jejich individuálních možností. Nabízí jim možnost připravit se na uplatnění při pomocných pracích například v sociální péči či ve zdravotnictví. Praktickou školu mohou navštěvovat až do 26 let. Studium v praktické škole se dělí na jednoleté a dvouleté. Praktická škola jednoletá je určena spíše pro žáky s těžkým stupněm mentálního postižení. Rozšiřuje znalosti získané v předchozím studiu a poskytuje přípravu k osvojení jednoduchých manuálních činností využitelných v běžném životě – snaží se tak podle individuálních možností dosáhnout co nejvíce samostatného a nezávislého budoucího života. Cílem vzdělávání je zvýšení kvality života, zapojení do společnosti a možné zaměstnání, obvykle týkající se pomocných prací v různých oborech. Praktická škola dvouletá je určena žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení či s lehkým stupněm mentálního postižení v kombinaci s dalším zdravotním postižením. Tato škola využívá například keramické či dřevařské dílny nebo cvičné kuchyně. Cílem vzdělávání je, stejně jako v praktické škole jednoleté, příprava na budoucí život a případné zaměstnání.

Podle internetových stránek Základní školy a Odborné školy Horšovský Týn mají studenti v Odborné škole v Horšovském Týně na výběr z tříletých učebních oborů s výučním listem – jedná se například o zahradnické práce, prodavačské práce, pečovatelské služby či potravinářskou výrobu se zaměřením na cukrářské práce. Absolvent školy dostane výuční list. Možné je zde studovat také Praktickou školu – jednoletou či dvouletou. Praktická škola je určena studentům se sníženou úrovní rozumových schopností. Cílem vzdělávání je osvojit si znalosti a dovednosti potřebné v běžném životě při výkonu jednoduchých činností. Při praktických cvičeních se výuka zaměřuje především na přípravu pokrmů a rodinnou výchovu. Praktická škola dvouletá se od jednoleté liší pouze delší dobou studia. Informace o Praktické škole se nachází na stejné adrese jako informace o Odborné škole – v sekci Odborná škola.

Školská poradenská zařízení

- Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň – Domažlice
- Speciálně pedagogické centrum – Horšovský Týn

Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, pracoviště Domažlice, zajišťuje poradenské a diagnostické služby dětem, žákům, studentům a jejich rodinám. Informace jsou k dispozici na stránkách Pedagogicko-psychologické poradny Plzeň, pobočka Domažlice. Pedagogicko-psychologická poradna spolupracuje s mateřskými i základními školami. Služby pedagogicko-psychologické poradny zde jsou určeny přímo dětem, žákům a studentům s mentálním postižením, poskytují ale i nadstandardní služby, které by pro některé jedince mohly být užitečné. Jedná se například o kurz grafomotoriky, který se týká rozvoje jemné motoriky, kurz posílení zrakové a sluchové paměti nebo kurz posílení pozornosti a soustředění. Na všechny kurzy navazují následná domácí cvičení.

Speciálně pedagogické centrum sídlící v Horšovském Týně, zřízené při Základní škole a Odborné škole Horšovský Týn, se zaměřuje primárně na osoby s mentálním postižením ve věku 3 až 26 let. Informace jsou k dohledání na stránkách Základní školy a Odborné školy Horšovský Týn, sekce SPC. Služby jsou poskytovány ambulantně v prostorách speciálně pedagogického centra Horšovský Týn nebo terénně ve školách či u klientů doma. Speciálně pedagogické centrum zajišťuje psychologickou a speciálně

pedagogickou diagnostiku, poskytuje poradenské služby týkající se vhodného vzdělávání a spolupracuje s rodinou při integraci klienta.

Možnosti bydlení

- Chráněné bydlení (Centrum sociálních služeb Stod, p. o.) – Staňkov, Holýšov
- Domov pro osoby se zdravotním postižením (Centrum sociálních služeb Stod, p. o.) – Staňkov, Holýšov
- Domov Radost pro osoby s postižením (Diakonie ČCE) – Merklín

Město Stod (Plzeň-jih) se nachází nedaleko hranice domazlického okresu. Sídli zde Centrum sociálních služeb, p. o., které provozuje službu chráněného bydlení pro osoby s mentálním, tělesným a kombinovaným postižením. Informace jsou k dohledání na stránkách Centra sociálních služeb Stod v sekci Chráněné bydlení. Klienti zde bydlí ve sdílené domácnosti v bytech a rodinných domech, ty se v domazlickém okrese nachází ve Staňkově a v Holýšově, dále také ve Stodě (okres Plzeň-jih), v Nýřanech (Plzeň-sever) a ve Vejprnicích (Plzeň-sever). Bydlení je určeno spíše osobám s potřebou nižší míry podpory, protože pracovník služby není v domácnosti trvale přítomen. Aktuální kapacita služby k roku 2022 je 36 klientů. Bydlení si klient hradí sám.

Centrum sociálních služeb Stod, p. o., provozuje také Domov pro osoby se zdravotním postižením, pobytovou službu pro dospělé osoby s mentálním či kombinovaným postižením. Stejně jako v chráněném bydlení, klienti žijí společně v několika bytech a rodinných domech. Informace jsou k dohledání na stránkách Centra sociálních služeb Stod v sekci Domov pro osoby se zdravotním postižením. Na území domazlického okresu se jedná o Staňkov a Holýšov, mimo okres je to Chotěšov (okres Plzeň-jih), Kvíčovice (Plzeň-jih), Stod (Plzeň-jih), Dnešice (Plzeň-jih), Tlučná (Plzeň-sever) a Nýřany (Plzeň-sever). Klientům žijícím v Domově je poskytována individuální podpora dle jejich potřeb zahrnující i ošetrovatelské úkony. K roku 2022 je kapacita služby 154 klientů.

Domov Radost zřizovaný Diakonií ČCE je pobytovou službou pro osoby s postižením, která se nachází v Merklíně (okres Plzeň-jih). Cílovou skupinou jsou osoby s mentálním nebo kombinovaným postižením od 18 let, služba funguje i pro seniory. K roku 2017 byla kapacita služby 15 lůžek. Většina informací se nachází na webových stránkách

www.penize.cz v Rejstříku sociálních služeb, na stránkách Diakonie ČCE je k dohledání pouze cílová skupina služby a adresa.

Pečovatelské služby

- Domácí zdravotní služba Doma ve Kdyni – Kdyně
- Pečovatelská služba Jubilata (Diakonie ČCE) – Merklín, Čermná, Poděvousy, Hlohovčice

Pečovatelská služba Doma ve Kdyni je domácí zdravotní službou, poskytuje služby při zvládnutí základní péče o vlastní osobu. Informace jsou k dohledání v Katalogu sociálních služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice a také přímo na stránkách Doma ve Kdyni. Je určena osobám se sníženou soběstačností – osobám se zdravotním či kombinovaným postižením, seniorům, osobám propuštěným z hospitalizace a jejich rodinám. Nabízí poradenské služby, ošetrovatelské úkony a zapůjčování kompenzačních pomůcek. Služba podporuje také neformální pečující – osoby, které se dlouhodobě starají o blízkou osobu a nejsou profesionálními pečujícími. (Alfabet, 2019) Tato domácí péče je placená.

Pečovatelská služba Jubilata je určena osobám potřebujícím péči – osobám s postižením, seniorům či dlouhodobě nemocným. Jedná se o terénní službu poskytovanou v domácím prostředí klienta. Působí například v Merklíně (okres Plzeň-jih), což je nedaleko domažlického okresu, a také v přilehlých obcích u Staňkova a Horšovského Týna – Poděvousy, Čermná, Hlohovčice. Služba je poskytována za úhradu klienta. Informace jsem čerpala ze stránek Diakonie západ ze sekce Pro seniory.

Možnosti zaměstnávání či smysluplného trávení volného času

- Sociálně terapeutické dílny sv. Josefa – Domažlice, Meclov
- Chráněná dílna – Horšovský Týn
- Centrum sociálních služeb Stod, p. o.: dílna Liduška – Staňkov, dílna U bunkru – Holýšov

- Sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením: Volnočasové kluby DUHA – Domažlice
- Denní stacionář Plamínek, Diakonie ČCE – Merklín
- Denní stacionář: Městské centrum sociálně rehabilitačních služeb – domov pro seniory Domažlice

Sociálně terapeutické dílny sv. Josefa jsou zřizovány Diecézní charitou Plzeň. Mají v domažlickém okrese dvě pracoviště – v Domažlicích se nachází výtvarně-keramická dílna a v Meclově dílna textilní a polytechnická. Sociálně terapeutické dílny jsou vhodné pro dospělé osoby se sníženou soběstačností, pro které není vhodné zaměstnání na otevřeném ani chráněném trhu práce. Konkrétně tyto dílny jsou vhodné pro dospělé osoby s chronickým duševním onemocněním, mentálním postižením nebo kombinovaným postižením. Domažlická výtvarně-keramická dílna je zaměřena především na výrobu a zpracování ručního papíru. Od jara do podzimu je k dispozici zahrada, na které mohou probíhat pracovní činnosti. Meclovská polytechnická dílna je zaměřena především na drobné dekorativní výrobky ze dřeva a dalších materiálů, jako je například sklo či kov. Informace jsou k dohledání v Katalogu sociálních služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice.

Pracovní příležitost pro osoby se zdravotním postižením nabízí také chráněná dílna v Horšovském Týně. Práce se týká především přípravy součástek pro elektrovýrobu či kancelářských potřeb. Základní informace o chráněné dílně se nachází na stránkách města Horšovský Týn v sekci Organizace zřizované městem.

Centrum sociálních služeb Stod, p. o. poskytuje také Sociálně aktivizační služby. Informace o nich lze najít v Katalogu sociálních služeb Horšovský Týn. Jedná se o ambulantní služby určené dospělým osobám s mentálním, tělesným, kombinovaným postižením a seniorům. Služba probíhá v dílnách, které se nachází ve Stodě (okres Plzeň-jih), ve Staňkově (Domažlice) a v Nýřanech (Plzeň-sever). Cílem služby je aktivní zapojení klientů do běžného života. Dílna Liduška ve Staňkově a Dílna U bunkru v Holýšově jsou aktivizačními dílnami, které se snaží u svých klientů, dospělých osob s mentální postižením neuplatnitelných na otevřeném trhu práce, zdokonalit pracovní návyky a předcházet sociálnímu vyloučení. Dílna je smysluplnou možností trávení volného času. Kapacita každé dílny je 6 klientů v jeden okamžik. Informace o sociálně aktivizačních službách jsou

k dispozici v Katalogu sociálních služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice a také na stránce Diecézní charity Plzeň pro Plzeňský kraj.

Cílem Volnočasových klubů DUHA, které spadají pod sociálně aktivizační služby, je začlenění osob do společnosti a nabídka možnosti smysluplného trávení volného času. Poskytovatelem je Diecézní charita Plzeň, informace jsou k dohledání na Oficiálních stránkách města Domažlice, v Katalogu sociálních služeb. Jsou určeny zejména lidem s mentálním postižením, ale také lidem s tělesným či kombinovaným postižením, seniorům a lidem s duševním či chronickým onemocněním. Obvyklými aktivitami jsou trénink paměti a soběstačnosti, práce s počítači či posilování sebevědomí s cílem snazšího začlenění do společnosti. Služba je poskytována zdarma.

Denní stacionář Plamínek zřizovaný Diakonií ČCE se nachází opět za hranicí okresu, v Merklíně (okres Plzeň-jih). Informace o stacionáři se nachází na stránkách Diakonie Západ. Jedná se o ambulantní službu určenou osobám s mentálním nebo kombinovaným postižením ve věku od 18 do 60 let, které vede k tomu, aby si dokázali svůj život řídit sami. Stacionář nabízí výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Službu si klient hradí sám. Stacionář je bezbariérový a je tedy vhodný i pro osoby využívající invalidní vozík či jiné kompenzační pomůcky.

Denní stacionář spadající pod Městské centrum sociálně rehabilitačních služeb – domov pro seniory zveřejňuje informace v Katalogu sociálních služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice. Tato ambulantní služba je určena k podpoře osob se zdravotním postižením od 27 let při začleňování do společnosti. Souvisí s rozvíjením jejich schopností a snižování závislosti na okolí, jelikož se jedná o osoby se sníženou soběstačností. Služba je poskytována za úhradu. Nevýhodou této služby je její nízká kapacita – pouze 2 klienti v daný okamžik.

Poradenské služby

- Centrum pro zdravotně postižené Plzeňského kraje o.p.s. – Domažlice

Centrum pro zdravotně postižené Plzeňského kraje o.p.s., které má pobočku v Domažlicích, poskytuje odborné sociální poradenství týkající se řešení nepříznivých životních situací seniorům či osobám s postižením a jejich rodinám. Pracovníci nabízí

pomoc s řešením například žádostí o příspěvek na péči, invalidní důchod nebo dávky sociální podpory. Služba je poskytována zdarma v prostorách Komunitního centra, je ale potřeba se předem objednat. Informace o poskytování odborného sociálního poradenství jsou k dispozici v Katalogu sociálních služeb na Oficiálních stránkách města Domažlice a také na stránkách Centra pro zdravotně postižené Plzeňského kraje, sekce KC Domažlice.

5.5 Analýza konkrétních sociálních služeb a organizací

Z vlastní zkušenosti ze své práce osobního asistenta lidí s mentálním a kombinovaným postižením vím, jaký je nedostatek sociálních služeb v menších městech. Moji klienti jsou původem z různých koutů republiky. Často z jejich příběhů slyším, že je ke stěhování do Prahy dohnala situace ohledně špatné kvality či dostupnosti sociálních služeb v místě jejich původního bydliště. V takovém případě zbývají často jen dvě možnosti – buď dojde ke stěhování celé rodiny, anebo k jejímu rozdělení. V Praze a dalších větších městech je mnohem širší síť sociálních služeb, které jsou nezbytné k zapojení člověka s mentálním postižením do běžného života společnosti. Souvisí také s běžným životem celé jeho rodiny, která si zaslouží tolik potřebný odpočinek, ke kterému může přispět využívání služeb osobní asistence, denních či týdenních stacionářů a dalších.

Domažlický okres a jeho nejbližší okolí nabízí různé sociální služby pro osoby s mentálním postižením, některé z nich ale přeci jen chybí. Jednou z chybějících služeb, kterou považuji za stěžejní, je služba osobní asistence. Nejbližší tomuto konceptu má domácí služba s názvem Doma ve Kdyni působící v okolí města Kdyně, stále se ale jedná spíše o službu zajišťující především pečovatelské a zdravotnické úkony. Konkrétně službu osobní asistence považuji za velmi důležitou zejména z důvodu velkého důrazu na individualitu člověka a na podporu jeho samostatného života. Úplně zde chybí také mateřská škola speciální – využít se dají pouze speciální třídy zřízené v běžných mateřských školách.

Na Oficiálních stránkách města Domažlice se nachází sekce Zaměstnání, ve které lze najít informace k zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Stránka odkazuje především na Úřad práce ČR v Domažlicích, který poskytuje bližší informace. Zmiňuje také Sociálně terapeutické dílny sv. Josefa zřizované Diecézní charitou Plzeň. Další zmíněnou organizací je Tichý svět, o. p. s., který na tomto území poskytuje odborné sociální poradenství a sociální

rehabilitaci – jedná se ale o službu pro osoby se zrakovým postižením, nikoliv mentálním postižením. Stránky města Domažlice nezmiňují žádnou možnost podporovaného zaměstnávání, zřízení chráněného pracovního místa, sociální rehabilitace a podobně.

Jako negativum na Oficiálních stránkách města Domažlice vnímám neúplné či neaktuální informace o některých službách, které se musí ověřovat v jiném zdroji, což už je poměrně časově náročné. Přehled sociálních služeb či organizací je pouze abecedním seznamem. Není zde žádné rozdělení na služby pro jednotlivé typy postižení – například služby pro osoby se zrakovým postižením, služby pro osoby s mentálním postižením a podobně. Chybí mi zde také propojení sociálních služeb v určité oblasti s vzdělávacími možnostmi a pracovními možnostmi podle konkrétní cílové skupiny. Jedním z největších poskytovatelů sociálních služeb v celém Plzeňském kraji je Diakonie Českobratrské církve evangelické – jejich internetové stránky vnímám jako velmi užitečné, jsou přehledné, aktuální a poskytují všechny základní informace. Podobně strukturované internetové stránky má také Centrum sociálních služeb Stod, p. o. Na stránkách města Horšovský Týn oceňuji možnost přehrání namluveného textu a jsou zde k dispozici také informační videa v českém znakovém jazyce.

Mnoho dalších internetových stránek se také neukázalo jako příliš spolehlivý zdroj – například internetové stránky Základní školy praktické Domažlice jsou velmi neudržované a obsahují neaktuální informace. Konkrétně neaktualnost provázela i většinu dalších zdrojů, na mnohých stránkách chybělo přehledné zveřejnění doby platnosti informací. Časté bylo také využívání pojmu „osoba se zdravotním postižením“, přičemž není specifikováno, zda se jedná o službu pro opravdu všechny typy postižení. Bylo tedy nutné dohledávat jinde informace o tom, zda jsou cílovou skupinou i osoby s mentálním postižením. Objevovaly se také zastaralé pojmy jako například „služby pro mentálně postižené“ místo „služby pro lidi s mentálním postižením“. Jako velký nedostatek prakticky všech stránek vnímám absenci informací o bariérovosti zařízení, což může být podstatnou informací pro osoby s kombinovaným postižením, seniory či další osoby využívající kompenzační pomůcky jako je invalidní vozík či berle. Jedinou výjimkou je Stacionář Plamínek, který informace o bezbariérovém prostředí stacionáře uvedl.

5.6 Závěr výzkumného šetření

Výstupem z výzkumu je především fakt, že se v domažlickém okrese nenachází tolik služeb podporující zaměstnání osob s mentálním postižením, jak jsem si původně myslela. Zjistila jsem, že je toto území zaměřeno spíše na péči o seniory, je zde několik domovů pro seniory, sociálně aktivizační služby pro seniory, pečovatelská služba a podobně. Zaměření přímo na osoby s mentálním postižením je patrné především u ZŠ a OŠ Horšovský Týn a u jejich přidruženého speciálně pedagogického centra a dále u Sociálně terapeutických dílen sv. Josefa v Domažlicích a Meclově. Ostatní služby či instituce jsou zaměřeny spíše obecně na osoby se zdravotním postižením. Hlavním pracovním uplatněním po studiu tedy bývají dílny (sociálně terapeutické či „chráněné“), chybějící informací byla ale možnost finančního ohodnocení zaměstnanců.

Přehledová tabulka, kterou jsem z informací o dostupných možnostech podpory vytvořila, je uvedena jako příloha této práce. Informace v ní jsou rozděleny podle základních informací – název služby či zařízení, typ služby či zařízení, místo poskytování, typ znevýhodnění cílové skupiny, věk cílové skupiny, možnost financování a webové stránky. Případný zájemce o službu si tedy pomocí odkazu může informace rychle a snadno dohledat.

Závěr

Tato bakalářská práce se v teoretické části zabývá informacemi týkajícími se osob s mentálním postižením a přidruženými oblastmi, které se týkají jejich života – vzdělávání, zaměstnávání, bydlení a sociální služby. K tématu příležitostí pro osoby s mentálním postižením mě přivedla zkušenost s prací osobního asistenta lidí s kombinovaným postižením. Jelikož pocházím z malého města, zajímalo mě, jaká je zde situace týkající se této oblasti. Toto téma považuji za aktuální a doufám, že se síť sociálních služeb spojených se začleňováním osob s mentálním postižením bude časem rozšiřovat.

Výstupem empirické části práce je zjištění, že se na Domažlicku nachází poměrně dobré zázemí pro vzdělávání osob s mentálním postižením, ale horší je to se zaměstnáváním následných absolventů. Ti často najdou uplatnění pouze při práci v sociálně terapeutické či chráněné dílně. Informace k podporovanému zaměstnávání úplně chybí, možností získání informací je osobní konzultace s Úřadem práce v Domažlicích. Nedostatek nabídek zaměstnání považuji za velký problém – v životě lidí s mentálním postižením hraje velkou roli možnost kvalitního vzdělání a následného pracovního uplatnění. Podle Šišky (2005) je důležité i méně placené zaměstnání – i takové totiž dává člověku tolik potřebný pocit důležitosti, kdy sám svou reálnou prací přispívá společnosti. Všechny další podpůrné sociální služby také pomáhají k začlenění do společnosti. Jako další zde chybí služba osobní asistence či možnost docházky do základní školy speciální. Kvalitní a komplexní služby poskytuje především ZŠ a OŠ Horšovský Týn a Centrum sociálních služeb Stod, p. o. Můj předpoklad týkající se dostatečného množství pracovních příležitostí na tomto území se tedy nepotvrdil. Cíle práce – zjištění možností vzdělávacích a pracovních příležitostí na území domažlického okresu – se naplnily. Případným rozšířením výzkumu by mohly být osobní konzultace s pracovníky služby a s nimi spojené upřesnění vyhledávaných informací.

Po provedení výzkumu bych ráda přidala i svůj osobní názor – myslím si, že je velmi náročné tyto služby a instituce vyhledávat pro své dítě či jiného člena rodiny s mentálním postižením. Na místě rodiče či příbuzného bych ocenila přehlednější a obsáhlejší informace, propojenost měst s jejich poskytovanými službami, a především aktuálnost všech informací. Z tohoto důvodu jsem vytvořila přehledovou tabulku obsahující základní stručné informace

o poskytovaných službách pro osoby s mentálním postižením na území domažlického okresu. Tato tabulka se nachází v příloze práce.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Knížní zdroje

AMADO, A. N., STANCLIFFE, R. J., MCCARRON, M. a MCCALLION, P. *Social inclusion and community participation of individuals with intellectual/developmental disabilities. Intellectual and developmental disabilities* [online]. WASHINGTON: AMER ASSOC INTELLECTUAL DEVELOPMENTAL DISABILITIES, 2013, **51**(5), 360-375 [cit. 2022-03-31]. ISSN 1934-9491. Dostupné z: doi:10.1352/1934-9556-51.5.360

BENDO VÁ, P. a ZIKL, P. *Dítě s mentálním postižením ve škole*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3854-3.

BITTMANNOVÁ, L. *Speciálně-pedagogické minimum pro učitele: co dělat, když do třídy přijde žák se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-14-8.

ČERNÁ, M. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3071-7.

EGER, L. a EGEROVÁ, D. *Základy metodologie výzkumu*. 2. přepracované a rozšířené vydání. V Plzni: Západočeská univerzita, 2017. ISBN 978-80-261-0735-4.

HENDL, J. a REMR, J. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

KAVAN, Š. *Nestátní neziskové organizace, dobrovolníci a možnosti spolupráce při mimořádných událostech*. Praha: NLN, 2022. ISBN 978-80-7422-833-9.

KOMENDOVÁ, J. *Pracovní podmínky osob se zdravotním postižením*. Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-022-4.

KOZÁKOVÁ, Z., PASTIERIKOVÁ, L. a KREJČÍŘOVÁ, O. *Výchova a vzdělávání osob s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3714-9.

KREJČÍŘOVÁ, O. a KOZÁKOVÁ, Z. *Tranzitní program: učební texty pro rekvalifikační program*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2400-2.

KREJČÍŘOVÁ, O. *Problematika zaměstnávání občanů se zdravotním postižením: studijní texty*. Praha: Rytmus, 2005. ISBN 80-903598-1-7.

MÜHLPACHR, P., ed. *Sociální inkluze v prostředí biodromální speciální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4951-2.

ORTEGA-CAMARERO, M. T., CUESTA-GÓMEZ, J. L. a DE LA FUENTE-ANUNCIBAY, R. *Intellectual disability, employment and aging: Intervention measures. International journal of environmental research and public health* [online]. BASEL: Mdpi, 2021, **18**(6), 1-22 [cit. 2022-03-31]. ISSN 1661-7827. Dostupné z: doi:10.3390/ijerph18062984

PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. a BARTOŇOVÁ, M. *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení: From education to social inclusion of people with health disabilities with focus on intellectual disabilities*. 2., upr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7689-1.

REKTOŘÍK, J. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.

SOBEK, J. *Lidská práva v každodenním životě lidí s mentálním postižením*. Praha: Portus Praha, 2010. ISBN 978-80-254-8696-2.

ŠIŠKA, J. *Mimořádná dospělost: edukace člověka s mentálním postižením v období dospělosti*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0992-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.

VALENTA, M. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 5., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Parta, 2013. ISBN 978-80-7320-187-6.

VALENTA, M., MICHALÍK, J. a LEČBYCH, M. *Mentální postižení*. 2., přepr. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0378-2.

VALENTOVÁ, J., JIŘÍKOVSKÁ, T., PLETICHOVÁ, E., KAUCKÁ, A., SOUKUPOVÁ, L. a BAXOVÁ, P. *Tranzitní program: metodický průvodce*. Praha: Rytmus – od klienta k občanovi, 2014. ISBN 9788090605206.

VITÁKOVÁ, P., ed. *Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání: projekt EQUAL – rozšíření metodiky, národní a evropská spolupráce*. Praha: Rytmus, 2005. ISBN 80-903598-0-9.

Internetové zdroje

108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

178/2016 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-178>

198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě. *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

227/1997 Sb. Zákon o nadacích a nadačních fondech. *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-227>

284/2020 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a j.... Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 08.07.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-284>

3/2002 Sb. Zákon o církvích a náboženských společnostech. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-3>

329/2011 Sb. Zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 29.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>

388/2011 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 29.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388>

435/2004 Sb. Zákon o zaměstnanosti. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>

561/2004 Sb. Školský zákon. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 02.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

586/1992 Sb. Zákon o daních z příjmů. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 31.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>

607/2020 Sb. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a ško.... Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 08.07.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-607>

89/2012 Sb. Občanský zákoník (nový). Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 16.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Centrum pro zdravotně postižené Plzeňského kraje o.p.s. - Odborné sociální poradenství - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/centrum-pro-zdravotne-postizene-plzenskeho-kraje-ops-odborne-socialni-poradenstvi/>

Co je neformální péče - Alfabet. Alfabet - Informační portál pro pečující [online]. Copyright © 2010 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.alfabet.cz/babicka-po-mrtvici/rodina-sdilena-pece-po-mrtvici/co-je-neformalni-pece/>

Denní stacionář - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/mestske-centrum-socialne-rehabilitacnich-sluzeb-domov-pro-seniory/denni-stacionar/>

Denní stacionáře pro lidi s postižením. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/sluzby/vsechny-sluzby/denni-stacionare-pro-lidi-s-postizenim/>

Diakonie ČCE - Raná péče - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/diakonie-cce-stredisko-praha-rana-pece-detasovane-pracoviste-plzensky-kraj/>

Diakonie ČCE - středisko Západní Čechy, domovy pro osoby se zdravotním postižením - Rejstřík poskytovatelů sociálních služeb | Peníze.cz. Rejstřík poskytovatelů sociálních služeb | Peníze.cz [online]. Copyright © 2000 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://rejstrik-socialnich-sluzeb.penize.cz/7283138-diakonie-cce-stredisko-zapadni-cechy-domovy-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim>

Dílňa Liduška - Oficiální stránka Sociálních služeb pro Horšovskotýnsko [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://socialnisluzby.horsovskotytn.cz/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/centrum-socialnich-sluzeb-stod-po-dilna-liduska-socialne-aktivizacni-sluzby-pro-seniory-a-osoby-se-zdravotnim-postizenim-34cs.html>

Dobrovolnik.cz. Dobrovolnik.cz [online]. Copyright © 2022 [cit. 20.05.2022]. Dostupné z: <https://www.dobrovolnik.cz/>

Doma Ve Kdyni - Pečovatelská služba Kdyně, pomáháme srdcem. Doma Ve Kdyni - Pečovatelská služba Kdyně, pomáháme srdcem [online]. Copyright © 2022. [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://domavekdydni.cz/>

Domáci zdravotní služba - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/doma-ve-kdyni-centrum-socialnich-sluzeb-po/domaci-zdravotni-sluzba/>

Domov pro osoby se zdravotním postižením | Centrum sociálních služeb Stod. Centrum sociálních služeb Stod [online]. Copyright © 2022 Centrum sociálních služeb Stod, [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.cssstod.eu/domov-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim>

Domov Radost pro osoby s postižením. Diakonie Západ [online]. Copyright © 2022 [cit. 29.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakoniezapad.cz/sluzby-diakonie-zapad/pro-lidi-s-postizenim/domov-radost-pro-osoby-s-postizenim/>

Domov seniorů Domažlice. Úvod - Domov seniorů Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://soc-sluzbymestadomazlice.cz/>

Domovy pro osoby se zdravotním postižením. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/sluzby/vsechny-sluzby/domovy-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim/>

Financování neziskových organizací | Podpora z národních zdrojů | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. Copyright © 2005 [cit. 16.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/neziskove-organizace>

Charakteristika okresu Domažlice – Český statistický úřad. Krajská správa ČSÚ v Plzni. [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17841404/charakteristika_domazlice.pdf/7ef7b3f9-b1fb-41d4-aaa8-5c1cf3ab784f?version=1.17

Chráněná dílna Horšovský Týn - Oficiální stránky města Horšovský Týn. Horšovský Týn - Oficiální stránky města Horšovský Týn [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.horsovskytyn.cz/mesto/organizace-zrizovane-mestem-1/chranena-dilna-horsovsky-tyn-880cs.html>

Chráněná dílna Horšovský Týn. Chráněná dílna Horšovský Týn [online]. Copyright © [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://horsovskytyn-chd.sluzby.cz/>

Chráněné bydlení | Centrum sociálních služeb Stod. Centrum sociálních služeb Stod [online]. Copyright © 2022 Centrum sociálních služeb Stod, [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.cssstod.eu/chanene-bydleni>

Chráněné bydlení. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/sluzby/vsechny-sluzby/chanene-bydleni/>

Jubilata pro osoby potřebující péči. Diakonie Západ [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakoniezapad.cz/sluzby-diakonie-zapad/pro-seniory/jubilata-pro-osoby-potrebuji-ci-peci/>

Katalog služeb | Sociální služby města Plzně. Sociální služby města Plzně | Sociální služby města Plzně [online]. Copyright © Všechna práva vyhrazena [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: https://socialnisluzby.plzen.eu/katalog-sluzeb/iid_159/rana-pece-diakonie.aspx

Klasifikace mentálního postižení a podpora dítěte | Šance Dětem. homepage | Šance Dětem [online]. Copyright © [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/klasifikace-mentalniho-postizeni-podpora-ditete>

Komunitní centrum Domažlice - Centrum pro zdravotně postižené Plzeňského kraje. Centrum pro zdravotně postižené Plzeňského kraje - Centrum pro zdravotně postižené Plzeňského kraje [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <http://www.czppk.cz/kcdomazlice>

Listina základních práv a svobod | Zákon č. 2/1993 Sb. - Oddíl druhý - Politická práva - Měsec.cz. Měsec.cz - váš průvodce finančním světem [online]. Copyright © 1997 [cit. 21.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/f1471601/>

MCT CZ, z.s. - Raná péče - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/mct-cz-zs-rana-pece/>

Mentální postižení – Práce pro ZP. Práce pro ZP – pomáháme všem... [online]. Copyright © 2019 [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: <http://praceprozp.cz/mentalni-postizeni/>

MOTÝL – Raná péče. [online]. Copyright © 2020 MOTÝL, z.ú., Žlutická 2, Plzeň [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.motyl-plzen.cz/>

MŠ Zahradní | Mateřská škola Domažlice, příspěvková organizace. Mateřská škola Domažlice, příspěvková organizace [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.skolkydomazlice.cz/cs/mszahradni/>

Náhradní plnění v roce 2020 - Chráněné dílny OZP. Chráněné dílny OZP - Služby chráněných dílen na jednom místě [online]. Copyright © 2017 [cit. 18.06.2022]. Dostupné z: <https://chranenedilnyozp.cz/nahradni-plneni/>

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR | pomáháme druhým. Národní rada osob se zdravotním postižením ČR | pomáháme druhým [online]. Copyright © [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: <https://nrzp.cz/>

Národní ústav odborného vzdělávání [online]. Copyright © [cit. 16.02.2022]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/RVP/KK/pro_zamestnavatele.pdf

Neziskové organizace | Vláda ČR. Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Copyright © 2022 [cit. 10.05.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/zakladni-informace-767/>

NFOZP | Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. NFOZP | Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením [online]. Copyright © 2021 Nadační fond pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením [cit. 13.05.2022]. Dostupné z: <https://nfozp.cz/>

O životě s mentálním postižením | Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s.. Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s. | Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s. [online]. Copyright © SPMP ČR 2022 [cit. 10.05.2022]. Dostupné z: <https://www.spmpr.cz/o-zivote-s-mentalnim-postizenim>

Občanské sdružení MCT CZ. Úvodní slovo / Občanské sdružení MCT CZ [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <http://www.mct.domazlice.cz/>

Odborná škola - Oficiální stránky ZŠ a OŠ Horšovský Týn. ZŠ a OŠ Horšovský Týn - Oficiální stránky ZŠ a OŠ Horšovský Týn [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zs-oshtyn.cz/odborna-skola/>

Odborný článek: Dítě s mentálním postižením ve škole: Možnosti vzdělávání žáků s mentálním postižením. Metodický portál / Odborné články [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/16661/DITE-S-MENTALNIM-POSTIZENIM-VE-SKOLE-MOZNOSTI-VZDELAVANI-ZAKU-S-MENTALNIM-POSTIZENIM.html>

Okres Domažlice na mapě [online]. 2009 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Doma%C5%BEllice#/media/Soubor:Okres_domazlice.png

Okres Domažlice [online]. 1996 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://mesta.obce.cz/vyhledat2.asp?okres=3401>

Oranžová sluníčka – MŠ Poběžovice. MŠ Poběžovice – Materská škola Poběžovice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.ms-pobezovice.cz/oranzova-slunicka/>

Osoby zdravotně znevýhodněné - Česká správa sociálního zabezpečení. Úvod - Česká správa sociálního zabezpečení [online]. Copyright © [cit. 28.03.2022]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/osoby-zdravotne-znevychodnene>

Pečovatelská služba – Služby – Život 90. [online]. Copyright © 2022 Život 90 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/cs/asistence/pecovatelska-sluzba>

Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň - Poskytované služby. Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň - Domů [online]. Copyright © [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.pepor-plzen.cz/pobocky/domazlice/sluzbydo>

Pedagogicko-psychologická poradna Plzeň, pracoviště Domažlice - Poradenství v oblasti školství a rodiny - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/pedagogicko-psychologicka-poradna-plzen-pracoviste-domazlice-poradenstvi-v-oblasti-skolstvi-a-rodiny/>

Plnění povinného podílu OZP. Průvodce [online]. Copyright © [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/plneni-povinneho-podilu-ozp>

Praktická škola. Škola Merklín [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.specialniskolamerklin.cz/merklin/prakticka-skola/>

PŘÍPRAVNÝ STUPEŇ. Škola Merklín [online]. Copyright © 2022 [cit. 29.06.2022]. Dostupné z: <https://www.specialniskolamerklin.cz/merklin/zakladni-skola-specialni/pripravny-stupen/>

Raná péče Diakonie – stránky Rané péče Diakonie. Raná péče Diakonie – stránky Rané péče Diakonie [online]. Dostupné z: <https://www.rana-pece.cz/>

Seberealizace – Sociologická encyklopedie. [online]. Copyright © [cit. 10.05.2022]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Seberealizace>

Sociálně aktivizační činnosti | Centrum sociálních služeb Stod. Centrum sociálních služeb Stod [online]. Copyright © 2022 Centrum sociálních služeb Stod, [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.cssstod.eu/socialne-aktivizacni-cinnosti>

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením – Volnočasové kluby DUHA - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/diecezni-charita-plzen/socialne-aktivizacni-sluzby-pro-seniory-a-osoby-se-zdravotnim-postizenim-volnocasove-kluby-duha/>

Sociálně terapeutické činnosti. Následná péče Dobroduš. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://dobrodus.cz/nase-sluzby/socialne-terapeuticke-cinnosti/>

Sociálně terapeutické dílny sv. Josefa - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 15.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/abecedni-seznam-mistnich-organizaci/diecezni-charita-plzen/socialne-terapeuticke-dilny-sv-josefa/>

Sociální služby. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Copyright © [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1>

SPC - Oficiální stránky ZŠ a OŠ Horšovský Týn. ZŠ a OŠ Horšovský Týn - Oficiální stránky ZŠ a OŠ Horšovský Týn [online]. Copyright © 2022 [cit. 29.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zs-oshtyn.cz/spc-6/>

Společnost DUHA. Společnost DUHA [online]. Copyright © 2019 Společnost DUHA [cit. 01.03.2022]. Dostupné z: <https://spolecnostduha.cz/>

Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s. [online]. Copyright © SPMP ČR 2022 [cit. 23.02.2022]. Dostupné z: <https://www.spmpr.cz/>

Stacionář Plamínek. Diakonie Západ [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakoniezapad.cz/sluzby-diakonie-zapad/pro-lidi-s-postizenim/stacionar-pro-osoby-s-postizenim/stacionar-plaminek/>

Škola Merklín [online]. Copyright © [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.specialniskolamerklin.cz/res/archive/002/000290.pdf?seek=1488277076>

Školní vzdělávací program – MŠ Poběžovice. MŠ Poběžovice – Mateřská škola Poběžovice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.ms-pobezovice.cz/skolni-vzdelavaci-program/>

Školská poradenská zařízení (ŠPZ), Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 27.06.2022]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni.html>

Teorie motivace podle Maslowa | Mentem.cz. Trénink mozku a paměti efektivně | Mentem.cz [online]. Copyright © [cit. 10.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mentem.cz/blog/teorie-motivace/>

Tranzitní program – Rytmus. Rytmus – Pomáháme lidem s postižením žít běžný život [online]. Copyright © 2022 Rytmus [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://rytmus.org/socialni-sluzby/socialni-rehabilitace/tranzitni-program/>

Týdenní stacionář pro lidi s postižením. Diakonie ČCE [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.06.2022]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/sluzby/vsechny-sluzby/tydenni-stacionar-pro-lidi-s-postizenim/>

Týdenní stacionáře. Podpora procesů v sociálních službách. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.06.2022] Dostupné z: <http://ppvss.mpsv.cz/mpsv/ciselniky.nsf/i/S0010>

Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. Průvodce [online]. Copyright © [cit. 20.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

Veřejná služba. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Copyright © [cit. 16.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/verejna-sluzba>

Volnočasové kluby DUHA Domažlice. Hlavní stránka [online]. Copyright © 2022 Charita Česká republika [cit. 17.06.2022]. Dostupné z: <https://www.dchp.cz/jak-pomahame/v-plzenskem-kraji/pomoc-lidem-s-handicapem/volnocasove-kluby-duha-domazlice/>

Základní škola praktická Domažlice, Msgre B. Staška 232, příspěvková organizace - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/organizace-mesta/zakladni-skola-prakticka-domazlice-msgre-bstaska-232-prispevkova-organizace/>

Základní Škola Praktická Domažlice. O nás - Základní Škola Praktická Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zspdomazlice.cz/>

Základní škola speciální. Škola Merklín [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.specialniskolamerklin.cz/merklin/zakladni-skola-specialni/>

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením - Oficiální stránky města Domažlice. Město Domažlice - Oficiální stránky města Domažlice [online]. Copyright © 2022 [cit. 18.06.2022]. Dostupné z: <https://www.domazlice.eu/socialni-sluzby/mam-problem/zamestnani/zamestnavani-osob-se-zdravotnim-postizenim/>

Zaměstnavatelé a povinné zaměstnávání osob se zdravotním postižením - Podnikatel.cz. Podnikatel.cz - největší server pro podnikatele v ČR [online]. Copyright © 2007 [cit. 20.02.2022]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/zamestnavatele-a-zamestnavani-osob-se-zdravotnim-postizenim/>

ZŠ speciální - Oficiální stránky ZŠ a OŠ Horšovský Týn. ZŠ a OŠ Horšovský Týn - Oficiální stránky ZŠ a OŠ Horšovský Týn [online]. Copyright © 2022 [cit. 16.06.2022]. Dostupné z: <https://www.zs-oshtyn.cz/zs-specialni/>